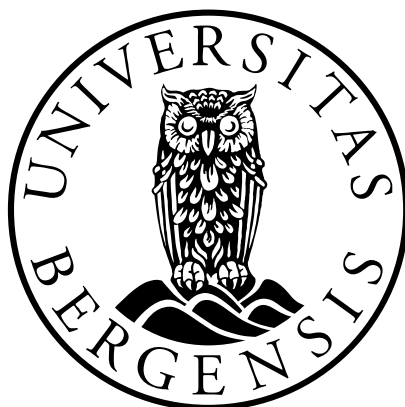

Avhør av barn

*Dommerledet eller politiledet avhør av barn-
Ivaretagelsen av siktedes rettigheter, barnets
beste og bevisverdien av avhøret.*

Kandidatnummer: 257

Antall ord: 14 503

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

[31.05.2015]

Forord:

Barn i straffeprosessen er et utfordrende, spennende og dagsaktuelt tema. Valget falt på dommeravhør av barn, og interessen var stor da jeg dykket ned i litteraturen. Siden den gang har avhandlingen vært gjenstand for en omfattende prosess.

Tilstedeværelsen ved flere dommeravhør av barn på Barnehuset i Bergen har vært viktig i forståelsen av problemstillinger og utfordringer ved avhørsordningen. En spesiell takk til Kjetil Myhrvold og Therese Kongsvik ved Bergen tingrett og ansatte ved Barnehuset i Bergen for denne muligheten.

For innsikt i politiets praktiske utfordringer ved avhørsordningen gis en særlig takk til Asbjørn Onarheim.

Lovproposisjonen, Prop. 112 L (2014-2015) om forslag til endret avhørsmodell fra Justis- og beredskapsdepartementet ble offentliggjort på tampen av skrivingen. Dette ble en utfordring, men gjorde avhandlingen dagsaktuell og enda mer interessant å jobbe med.

Takk til veileder Hans-Nikolai Førde for en god dialog det siste halvåret i arbeidet med avhandlingen.

Bergen, mai 2015

Innholdsfortegnelse

1 Dommeravhør av barn	4
1.1 <i>Problemstilling</i>	5
1.2 <i>Aktualitet</i>	5
1.3 <i>Veien videre</i>	7
2 Grunnleggende prinsipper i straffe- og prosessretten.....	10
2.1 <i>Betydningen for avhør av barn</i>	10
2.1.1 <i>Uskyldspresumsjonen</i>	10
2.1.2 <i>Bevisbyrde, bevisverdi og beviskrav</i>	10
2.1.3 <i>Bevisumiddelbarhet- og muntlighetsprinsippet</i>	11
3 Nærmere om de underliggende hensyn	13
3.1 <i>Barnets beste</i>	13
3.2 <i>Siktedes rett til kontradiksjon</i>	13
3.3 <i>Avhørets bevisverdi</i>	14
4 Gjeldende rett.....	15
4.1 <i>Straffeprosessloven §§ 239, jf. 298</i>	15
4.2 <i>Straffeprosessloven § 234, jf. § 298</i>	18
4.3 <i>Internasjonal rett</i>	20
4.3.1 <i>EMK artikkel 6, artikkel 8 og Barnekonvensjonen artikkel 3, jf. artikkel 19</i>	20
4.3.2 <i>Retningslinjer eller styrende for valg av lovgivning</i>	21
5 Forslag til endret avhørsmodell.....	22
5.1 <i>Forslaget fra Sæverudutvalget 2012</i>	22
5.2 <i>Lovforslag, Prop. 112 L (2014-2015) endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner)</i>	23
6 Ivaretagelsen av grunnleggende hensyn ved avhør av barn.....	24
6.1 <i>Siktedes rett til kontradiksjon</i>	24
6.1.1 <i>EMDs praksis</i>	24
6.1.2 <i>Høyesterettspraksis</i>	27
6.1.3 <i>Vurdering av gjeldende rett mot forslag til endring</i>	28
6.2 <i>Barnets beste</i>	31
6.2.1 <i>Høyesteretts praksis</i>	32
6.2.2 <i>EMDs praksis</i>	33
6.2.3 <i>Vurdering av gjeldende rett mot forslaget til endring</i>	34
6.3 <i>Bevisverdi</i>	39
6.3.1 <i>Høyesterett</i>	39
6.3.2 <i>Vurdering av gjeldende rett mot forslag til endring</i>	39
7 Dommerstyrt eller politistyrt avhør av barn- avslutning	44
Litteraturliste:	45
Vedlegg 1: <i>Forslag fra Sæverudutvalget til lov</i>	51

Vedlegg 2: Lovforslag, Prop. 112 L (2014-2015) endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner)..... 53

1 Dommeravhør av barn

I straffesaker hvor barn er fornærmede i sedelighets- eller voldsforbrytelser oppstår det spesielle spørsmål med hensyn til avhørssituasjonen. Ved avhør i retten kan barnet føle seg presset og ukomfortabel. Dette kan føre til at barnet ikke ønsker å fortelle om sine opplevelser. Et ordinært avhør i retten vil derfor ofte være uegnet til å få frem barnets historie om det straffbare forhold. Det ble i lov om rettergangsmåter i straffesaker av 1887 § 266 tredje ledd lovfestet at avhør av barn i saker om sedelighet burde foretas utenfor rettsmøte. Bestemmelsen ble ved lov om rettergangsmåter i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25 (straffeprosessloven) plassert i § 239, med supplerende regler i §§ 298 og 234. Bestemmelsen er begrunnet i et ønske om å skåne barnet for den belastning det vil være å vitne i retten.¹

Straffeprosessloven § 239 første ledd angir at ved avhør av vitne under 16 år skal dommeren ta imot forklaring utenfor rettsmøte. Av § 298 første ledd fremkommer at dersom det er foretatt avhør etter § 239, kan avhøret brukes under hovedforhandling uten at barnet behøver å møte i retten. Begrepet ”barn” brukes i avhandlingen om personer under 16 år.

For at utenrettslige avhør av barn skal kunne brukes i straffesaker må avhøret ivareta ulike krav, både krav til partenes rettigheter og krav til avhøret som bevis. Barnets beste, siktedes rett til kontradiksjon og bevisverdien av avhøret er blant de viktigste hensyn som må være ivaretatt.

Som følge av at samfunnet har utviklet seg, har synet på hvilke av de ovennevnte hensyn som står sterkest og hvordan de vektas mot hverandre endret seg. Internasjonale forpliktelser førte til at en måtte legge større vekt på siktedes rett til kontradiksjon enn hva som var den rådende oppfatning i norsk rett da bestemmelsen ble lovfestet.² Dette har ført til at ordningen med dommeravhør har vært i utvikling for å tilpasses samfunnets syn på barns rolle i straffesak.

I april 2015 ble det fra Justis- og beredskapsdepartementet presentert et lovforslag til endret avhørmodell for barn. Det er foreslått å endre ordningen til det departementet angir som tilrettelagte avhør av barn. Der vil det være en politijurist som leder avhøret istedenfor en dommer.³

---

¹ Se bla NOU 1992:16 på side 42 og 43, Ot prp 33 (1993-1994) punkt VII på side 18 og 19.

² NOU 1992:16 på side 42 og 43, Ot prp 33 (1993-1994) punkt VII på side 18 og 19.

³ Se Prop. 112 L (2014-2015).

1.1 Problemstilling

Problemstillingen er om utenrettslig avhør av barn, der barnet er fornærmet, fungerer tilfredsstillende sett på siktedes mulighet for kontradiksjon, hensynet til barnets beste og avhørets bevisverdi. Eller om endring til politistyrte avhør vil ivareta hensynene bedre.

I de tilfeller hvor barnet er fornærmet eller vitne i sedelighets- eller voldsforbrytelse vil avhøret av barnet ofte være det hovedsakelige bevis i straffesaken. Det er i disse tilfellene spørsmålet om tilstedeværelse av en dommer kommer på spissen. Både på grunn av alvoret i saken, men også på grunn av det stilles høye krav til avhøret for at det kan brukes som bevis i retten. Avhandlingen vil derfor fokusere på utenrettslig avhør av barn som fornærmet i saker om sedelighet- eller voldsforbrytelser der avhøret er det hovedsakelige bevis i retten.⁴

Det ble ved opprettelsen av straffeprosessloven § 239, jf. § 234 angitt at reglene om dommeravhør også skulle gjelde for personer med ”psykisk utviklingshemming eller tilsvarende funksjonssvikt”. Dommeravhør av personer med psykisk utviklingshemming eller tilsvarende funksjonssvikt forekommer ikke like ofte som avhør av barn og skaper flere særlige spørsmål. Det vil således avgrenses mot disse tilfellene i avhandlingen.

Det vil bli for omfattende å gå inn på alle reglene som omhandler dommeravhør, og det avgrenses mot blant annet straffeprosessloven § 131 om forsikring, § 122 om fritak fra vitneplikt, de generelle saksbehandlingsreglene ved dommeravhør (innkalling, utskrift av avhøret mm) og store deler av dommeravhørsforskriften regler.

Det er videre viktig å nevne at Grunnloven §§ 95, 102 og 104 inneholder regler som har betydning for avhør av barn, men det vil bli for vidt for denne avhandling å drøfte disse.

1.2 Aktualitet

Diskusjonen rundt hvilke uheldige konsekvenser avhør av barn kunne få startet på begynnelsen av 1900-tallet. I 1926 tok Norske Kvinders Nasjonalråd initiativ til den gamle straffeprosessloven av 1887 § 266 tredje ledd som lovfestet adgangen til avhør av barn utenfor rettsmøte. Bevisumiddelbarhetsprinsippet og barnets beste ble veid mot hverandre,

---

⁴ Se Rt. 2011 s. 93 og EMDs avgjørelse Rosin mot Estonia. Det er av betydning om avhøret er det hovedsakelige bevis for at problemstillingen om dommerledet eller politiledet avhør skal komme på spissen, se også under punkt 6.1.1 og 6.1.2.

mens siktedes rett til kontradiksjon bare ble nevnt og ikke tatt hensyn til. Det var i hovedsak hensynet til barnets beste som ble vektlagt ved den videre utformingen av bestemmelsen.⁵

Inkorporasjon av EMK gjennom menneskerettsloven § 2 førte til at EMDs praksis ble viktig for forståelsen av hvilke hensyn et dommeravhør må ivareta for å kunne brukes i en straffesak i Norge. Dette gjelder særlig praksis omkring EMK artikkel 6 nr. 1, jf. nr. 3 om retten til ”fair trial” og artikkel 8 om retten til ”private life”.⁶

Straffeprosessloven § 239 har vært endret flere ganger med sikte på å ivareta en balanse mellom barnets beste, siktedes rett til kontradiksjon og avhørets bevisverdi under straffesak.⁷ Det har som ledd i utviklingen av regelen oppstått et spenningsfelt mellom de ovennevnte hensyn. I 2004 ble den første arbeidsgruppen satt til å evaluere bestemmelsene om dommeravhør og se på om det var behov for lovendring. Siden den gang har det vært gjort praktiske tiltak for å sikre hensynet til de ulike parter og deres rettigheter. Noen av de viktigste tiltakene vil nevnes i avsnittene under.

Norge etablerte i 2007 det første Barnehuset og siden den tid er det opprettet tilsammen åtte slike institusjoner. Barnehusets formål er å skape et sted som ivaretar det barnefaglige og behandlingsorienterte i møte med det etterforskningsmessige og strafferettslige.⁸ Som en av mange oppgaver utfører Barnehuset dommeravhør i rom som er spesielt tilrettelagt for avhør av barn. Det har blitt fremmet en innstilling fra justiskomiteen om å gjøre bruken av Barnehuset obligatorisk for å ivareta barnets beste.⁹

Det har også vært arbeidet i Justis- og beredskapsdepartementet med utforming av lovforslag til endring i straffeprosessloven om avhør av barn for å styrke barns rettssikkerhet.¹⁰

Riksadvokaten sendte i 2014 et rundskriv med retningslinjer om praktiseringen av regelverk rundt avhør av barn.¹¹ Det er også fra politidirektoratets side gitt føringer for politidistriktene

---

⁵ Matningsdal, Siktedes rett til å eksaminere vitner, side 217. Han angir at bevisumiddelbarhetsprinsippet mot barnets beste ble drøftet i Ot prp nr 6 (1926) s. 3. Det er videre fremhevet at siktedes rett til kontradiksjon ikke ble ansett som en særlig problemstilling på den tiden. Matningsdal henviser til enkelte uttalelser i forarbeider som tyder på at hensynet ble vurdert, men ikke som et viktig hensyn, se side 217 til 219.

⁶ Se bla S.N mot Sverige, A.S mot Finland og Rosin mot Estonia.

⁷ Ot prp nr 35 (1978-1979) s.188 til 190, NOU: 1992 s.54, Ot prp nr 33 (1993-1994) s.23 til 30 om utviklingen av synet på siktedes rett til kontradiksjon.

⁸ Se Barnehusevalueringen av 2012 av Bakketeig/Berg/Myklebust/Stefansen, Delrapport I side 9 og 22.

⁹ Innst 269 S (2013-2014), se også Dokument 8:54 S (2014 -2015).

¹⁰ Prop 112. L på side 5.

¹¹ Se riksadvokatens rundskriv 27/06-2014.

om iverksettelse av tiltak slik at dommeravhør blir gjennomført innenfor fristen på 14 dager, jf straffeprosessloven § 239 fjerde ledd.

De siste årene har det vært en utvikling i retningslinjer og rutiner rundt dommeravhørordningen, men antallet dommeravhør har økt i takt med antall forbrytelser slik at det fortsatt er behov for en ny ordning for avhør av barn. De praktiske problemstillingene som har oppstått ved dommeravhør slik ordningen er i dag kan illustreres ved et konkret eksempel fra avhør på Barnehuset i Bergen.

Saksforholdet fortonet seg slik at en mor var mistenkt for seksuelle overgrep mot sin sønn. Under dommeravhøret var det vanskelig for avhører å få svar av fornærmede på de avgjørende spørsmålene i saken. Avhører stilte samme spørsmål på flere forskjellige måter, etter hvert opplevde fornærmede dette som press. Forsvareren for moren og settevergen henvendte seg til dommeren og ba om at avhørspersonen avsluttet spørsmålene omkring det aktuelle tema. Da dommeren henvendte seg til etterforskeren og politiadvokaten med spørsmål om hva som burde gjøres, mente de at avhører snart ville skifte tema og gå videre i avhøret. Her utgjorde dommeren en objektiv tredjepart og vurderte situasjonen slik at det var nødvendig å be avhører ta pause. Deretter ble det presisert for avhørspersonen at hun måtte gå videre til en annen spørsmålsrekke.

Hvis vi tenker at situasjonen i det ovennevnte tilfellet havnet på spissen og at det ikke var en objektiv part tilstede som kunne avgjøre konflikten. Spørsmålet ville da blitt om avhøret hadde mistet en del av sin bevisverdi grunnet press fra avhører. Det kan også spørres om barnets beste og dens rettssikkerhet ville stått svakere dersom dommeren ikke hadde vært tilstede.

I samme avhør ble forsvarer pålagt å ikke ta kontakt med siktede før politiet ga klarsignal, jf. straffeprosessloven §§ 243, jf. 242. Noen timer før avhøret fikk forsvarer anledning til å kontakte vedkommende. Siktede var ikke tilgjengelig på telefon, og forsvarer fikk først kontakt med ham idet avhøret skulle starte. Samtalen med siktede ga lite ettersom siktede for første gang ble informert om anklagene mot ham. Det kan spørres hvor reell siktedes rett på kontradiksjon er i et slikt tilfelle.

1.3 Veien videre

I dag er innholdet i straffeprosessloven §§ 239, jf. 234 langt på vei fastlagt gjennom forarbeider, forskrifter, nasjonal rettspraksis og internasjonal praksis. Bestemmelsene har vært evaluert av arbeidsgrupper nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet.

I rapport fra 2004 om dommeravhør og observasjon av barn var arbeidsgruppens mandat å finne ut om dommeravhørordningen fungerte i tråd med dens intensjoner. I 2012 leverte en ny arbeidsgruppe en rapport der regelverket omkring dommeravhør ble gjennomgått, og foreslått endret (heretter Sæverudrapporten). Sæverudrapporten har foreslått å endre regelverket fra et dommerstyrt avhør av barn til et politistyrt avhør. Endringen ble begrunnet med at dommeravhør av barn i dag er ressurskrevende, tidskrevende og tungvint.¹²

Prop. 112 L (2014-2015) fra Justis- og beredskapsdepartementet ble offentliggjort 24 april 2015. Der ble det presentert et lovforslag om en endret avhørsordning av barn. Dommerens rolle foreslås i hovedsak tatt bort og erstattet av en spesialutdannet politijurist med utvidet påtalekompetanse. Departementet legger vekt på at målet med endringen er å styrke barns rettssikkerhet.¹³

Avhandlingen vil ha som formål å se på dommeravhørordningen slik den er i dag opp mot forslaget om omlegging til politistyrt avhør, og vurdere problematikken som oppstår i relasjon til de kryssende hensyn utenrettslig avhør skal ivareta.

Det vil i avhandlingen tas utgangspunkt i de nevnte hensyn under punkt 3 når avhør av barn skal vurderes i punkt 6. Grunnleggende prinsipper i straffe- og prosessretten vil bli klarlagt i punkt 2. Nasjonal og internasjonal rett som har betydning for drøftelsen av avhør av barn vil redegjøres for i punkt 4. Deretter vil forslaget fra Sæverudutvalget og Justis- og beredskapsdepartementet om omlegging til politistyrt avhør bli presentert i punkt 5.

Dommeravhør av barn berører et sensitivt felt og det er viktige samfunnsmessige verdier som blir veid opp mot hverandre. Lov, forskrift, forarbeider, høyesterettspraksis, internasjonal praksis og litteratur har langt på vei fastlagt innholdet i dagens ordning om dommeravhør av barn. Forslaget til omlegging til et politistyrt avhør av barn vil ta utgangspunkt i en drøftelse

---

¹² Myhr/Gabrielsen/Melinder/Andreassen/Pettersen, Rapport 2004 om dommeravhør og observasjon av barn og Sæverud/ Engeset/Sigmond/Davik/ Fjell/Langballe/Løseth, Avhør av særlige sårbare personer i straffesaker-rapport fra arbeidsgruppen for gjennomgang av regelverk om dommeravhør og observasjon av barn og psykisk utviklingshemmede fra 2012 (heretter Sæverudrapporten) på side 6 til 15.

¹³ Se Prop. 112 L side 5 og 6.

av ulike hensyn, Justis- og beredskapsdepartementets lovforslag, Sæverudrapporten sammen med høringsuttalelser og Barnehusrapporten fra 2012 både del I og II.

2 Grunnleggende prinsipper i straffe- og prosessretten

2.1 Betydningen for avhør av barn

Dommeravhør har som formål å beskytte barnet i det norske rettssystemet.¹⁴ Grunnleggende prinsipper på området for strafferetten vil få betydning for drøftelsen av dagens ordning om avhør av barn og forslaget til endring fra departementet, herunder prinsippene om uskyldspresumsjon, bevisbyrde og beviskrav. Også norsk prosessrett for øvrig inneholder viktige grunnprinsipper som skal skape et godt rettergangsystem. Dette gjelder særlig prinsipper som offentlighet, muntlighet og bevisumiddelbarhet.

I avsnittene nedenfor vil det redegjøres for de ovennevnte prinsippene i straffe- og prosessretten som vil ha betydning for avveiningen av de hensyn som nevnt under punkt 3.

2.1.1 Uskyldspresumsjonen

Det er et grunnleggende prinsipp at enhver skal ses på som uskyldig frem til det motsatte er bevist.¹⁵ Prinsippet skal føre til at det oppnås materielt riktige dommer som sørger for at borgerne ikke blir utsatt for vilkårlig og uberettiget inngrep i forbindelse med påstått straffbart forhold.¹⁶

Avhør av barn i sedelighets- og voldsforbrytelser berører et sensitivt område, og uskyldspresumsjonen viser hvor viktig det er at partenes rettigheter blir ivaretatt ved utformingen av en ny avhørsordning for barn. Dette fordi konsekvensene for en person som blir anklaget for forbrytelser mot barn vil være store. Både når det gjelder strafferettslige reaksjoner, men også eventuelle reaksjoner fra andre rundt ham.

2.1.2 Bevisbyrde, bevisverdi og beviskrav

En befinner seg på området for strafferetten hvor det er påtalemyndigheten som har bevisbyrden, og har ansvaret for å sannsynliggjøre at siktede har utført den straffbare

---

¹⁴ NOU 1992:16 under punkt 1.1.4

¹⁵ Se blant annet Asbjørn Strandbakken, Uskyldspresumsjonen på side 27.

¹⁶ Op Cit s.27

handlingen. Beviskravet for domfellelse uttrykkes slik at tiltaltes skyld må være bevist ut over enhver rimelig tvil.¹⁷

Avhør av barn utenfor retten kan brukes som bevis, jf. straffeprosessloven § 298. De faktorer som kommer frem under avhøret fører til at innholdet i avhøret har bevisverdi i en eventuell straffesak.

Kravene som stilles til beviset i en straffesak presiserer viktigheten av at dommerledet avhør av barn gjennomføres på en skikkelig måte. Ved utforming av en eventuell ny ordning med politiledet avhør av barn må det tas hensyn til de krav som stilles til et bevis, for at avhøret skal kunne brukes i en straffesak.

2.1.3 Bevisumiddelbarhet- og muntlighetsprinsippet

Bevisumiddelbarhetsprinsippet innebærer at bevisene skal føres direkte for den dømmende rett og at dem som forklarer seg for retten gjør det direkte under hovedforhandlingen, jf. straffeprosessloven § 296 første ledd.

Straffeprosessloven § 278 første ledd angir videre at ”hovedforhandlingen er muntlig”. Begrunnelsen er at muntlighet for retten skaper best mulig grunnlag for dommeren til å vurdere de bevis som blir ført av partene. Muntlighet er hovedregelen, men ikke uten unntak, se blant annet straffeprosessloven §§ 239 og 270.

Dommeravhør representerer et unntak fra muntlighet- og bevisumiddelbarhetsprinsippet, og dette er begrunnet i hensynet til å beskytte barnet. Ved drøftelsen av dommeravhør og endringsforslaget om politistyrte avhør vil det være viktig å se på hvor langt en beveger seg bort ifra utgangspunktet i straffeprosessen, slik også Jon Petter Rui.¹⁸ Riktignok gjaldt uttalelsen hans forholdet mellom forslaget fra Sæverudutvalget og EMK, men synsmåten bør gjelde også for vurderingen av dagens ordning om dommeravhør mot forslaget om politistyrte avhør. Andenæs påpeker imidlertid at det er viktig å huske på at blant annet

---

¹⁷ Strandbakken, Asbjørn: Frifunnet for straff, idømt erstatningsansvar, Lov og rett 1998 s.540 til 552 på side 546. Han stiller opp en prosentvis beviskrav på nitti prosent, som vil være tilstrekkelig til å hindre at uskyldige blir dømt. Johs Andenæs, Norsk straffeprosess s. 161 mener at det må foreligge nær hundre prosent sikkerhet for at det er begått en straffbar handling for kunne straffe.

¹⁸ Sæverudrapporten side 136, vedlegg av Jon Petter Rui; Svar på e-post om betenkninger om EMKs rettslige rammer.

bevisumiddelbarhetsprinsippet og muntlighetsprinsippet bare er midler for å skape en velfungerende prosessrett.¹⁹

---

¹⁹ Johs Andenæs, Norsk straffeprosess s. 3

3 Nærmere om de underliggende hensyn

Dommeravhør representerer lovfesting av en løsning som er oppstått etter grundig avveining av ulike rettigheter og hensyn. Det utpeker seg tre hensyn ved avhør av barn som er vanskelig å avveie mot hverandre.

3.1 Barnets beste

Hensynet til barnets beste er et begrep som er vanskelig å definere. Siktemålet er å velge den løsning som er skånsom for barnet, og som ivaretar barnet på best mulig måte gjennom straffeprosessen. Begrepet kan knyttes til barnets rettssikkerhet som innebærer krav om at barnet skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet fra myndighetenes side. Samtidig skal vedkommende ha mulighet til å forutberegne sin rettsstilling og forsvare sine rettslige interesser. Begrepet kan brukes i en videre forståelse, som også omfatter samfunnets og fornærmedes rettssikkerhet.²⁰

I straffeprosessloven § 234 siste setning er det angitt at gjentatte avhør så vidt mulig skal unngås. Regelen er utformet av hensyn til barnet ettersom oppfatningen før var at flere avhør førte til stor belastning for barnet. Det kan drøftes hvorvidt dette standpunkt i dag er riktig.²¹

Innføring av Barnehusene er et tiltak som ble gjort for å styrke barnets beste i straffesaker. Ventetiden for avhør på Barnehuset er fra 10 til 102 dager med et gjennomsnitt på 52 dager.²² Dette er problematisk med hensyn til ivaretagelsen av barnets beste og dens rettssikkerhet når lovens krav er fjorten dager, jf. straffeprosessloven § 234 fjerde ledd. Dette vil drøftes nærmere i punkt 6.2.

3.2 Siktedes rett til kontradiksjon

Siktedes rett til kontradiksjon er en grunnleggende rettighet som må ivaretas når avhør av barn nå er vurdert endret. For siktede innebærer det kontradiktoriske prinsipp et krav på å

---

²⁰ NOU 2009:15 side 60 til 62

²¹ Se Lov og rett nr 1 2013, Tone Davik og Åse Langballe, «Du får bare gjøre så godt du kan»- Utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder side 4 til 20 på side 8 og 9, Prop. 112 L side 51 og 52 og punkt 4.2 i avhandlingen.

²² Barnehusevaluering 2012, Delrapport I side 87.

gjøre seg kjent med anklagemateriale mot ham og ta til motmæle. Innholdet i siktedes rett til kontradiksjon ved utenrettslig avhør av barn er utviklet i samspill med nasjonal og internasjonal rett, se punkt 4.3.1 og punkt 6.1.

Ved begjæring om dommeravhør vil en eventuell mistenkt få status som ”siktet” fordi etterforskning er innledet ved retten, jf. straffeprosessloven § 82 første ledd. Videre forstås straffeprosessloven § 100 andre ledd slik at begjæring av dommeravhør anses som ”særlige grunner”, og det skal oppnevnes forsvarer.²³ Etter straffeprosessloven § 239 første ledd fjerde punktum skal siktedes ”forsvarer gis anledning til å overvære avhøret”. Det ble foreslått å lovfeste forsvareroppnevning i forbindelse med begjæring av dommeravhør, men dette fikk ikke støtte fra departementet.²⁴

Før inkorporering av menneskerettsloven ble ikke siktedes rett til kontradiksjon tillagt stor vekt. Men ved at EMK artikkel 6 nr. 1, jf. nr. 3 bokstav d ble gjort til norsk lov måtte siktedes rett til kontradiksjon stå sentralt ved dommeravhørordningen. Kontradiksjonsprinsippet er i dag helt sentralt i norsk straffeprosess, og det er viktig at vektingen av de ulike hensyn ved avhør av barn ikke fører til at en uthuler dette prinsippet.

3.3 Avhørets bevisverdi

Videre er avhørets bevisverdi et grunnleggende element i vurderingen av en eventuell endring i avhørsordningen av barn. Avhandlingen fokuserer på de tilfeller hvor avhøret blir brukt som det hovedsakelige bevis i retten, og det er sentralt at det ikke kan settes tvil om avhøret som bevis. Herunder vil dommerens deltakelse i avhøret, politiets fremgangsmåte, siktedes rett til kontradiksjon og ivaretagelsen av barnets beste være vesentlige momenter i vurderingen av avhørets bevisverdi.

---

²³ Se Matningsdal, Siktedes rett til å eksaminere vitner, side 231. Matningsdal henviser i note 13 til at Andenæs har tatt samme standpunkt i sin bok norsk straffeprosess, 3 utgave.

²⁴ NOU 1992:16 side 50 til 52.

4 Gjeldende rett

Straffeprosessloven §§ 239 og 234 lovfester adgangen til dommeravhør. Både straffeprosessloven, forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (påtaleinstruksen) og forskrift om dommeravhør og observasjon av 2 oktober 1998 nr 925 (dommeravhørforskriften) inneholder bestemmelser som gjelder kjerneområdet for ordningen.

De bestemmelser som drøftes i dette punktet gir hovedlinjene for reguleringen av dommeravhør i Norge. Bestemmelsene er viktig for å kunne forstå de problemstillinger som forslaget om å endre ordningen til et politistyrt avhør av barn representerer.

4.1 Straffeprosessloven §§ 239, jf. 298

Hovedregelen om dommeravhør av barn er nedfelt i straffeprosessloven § 239.

Første ledd første punktum lyder slik;

”Ved avhør av et vitne under 16 år (...) i en sak om forbrytelse eller forseelse mot sedelighet, skal dommeren ta imot forklaringen utenfor rettsmøte, når han finner det ønskelig av hensyn til vitnet eller av andre grunner.”

Av annet ledd fremgår det at;

”Samme fremgangsmåte kan brukes også i saker om andre straffbare forhold når hensynet til vitnet tilsier det.”

Dommeravhørordningen har en dobbel funksjon, den er både et etterforskningskritt etter straffeprosessloven §§ 234, jf. 239 og et bevisopptak til bruk for retten etter §§ 298, jf. 239.

Adgangen til å foreta avhør utenfor rettsmøte avgrenses ved kriteriene ”vitne under 16 år” i saker om ”sedelighet” eller andre straffbare forhold der ”hensynet til vitne” tilsier at slikt avhør skal foretas. Forarbeidene gir uttrykk for at det skal foretas en helhetsvurdering av om sakens art gir barnet behov for beskyttelse mot ordinært avhør såfremt barnet er under 16 år på avhørstidspunktet.²⁵

---

²⁵ Straffeprosesslovkomiteens innstilling av 1969 på side 275 kommentar til § 244.

Det har utviklet seg en praksis blant politiet som fører til at det automatisk sendes en begjæring om dommeravhør til domstolen. Ikke bare i saker om sedelighet, men også i saker der barn har vært involvert i vold som fornærmet eller vitne. Det har vært hevdet at det er tale om overforbruk av dommeravhør uten at det faktisk har vært vurdert om ”hensynet til vitnet tilsier det”, jf straffeprosessloven § 239 annet ledd.²⁶ I tråd med utviklingen av rettssystemet og større fokus på barnets rettssikkerhet er oppfatningen at dommeravhør skal brukes i saker der det vil være en særlig påkjenning for barnet å vitne, eller barnet bør skånes for gjentatte avhør.²⁷

Dommeren skal i utgangspunktet foreta en selvstendig vurdering av vitnets alder og modenhet, samt alvor og arten av forbrytelsen før den berammer tid for avhøret. Disse momentene bør avveies mot hensynet til siktede, og dens interesse i at vitne eller fornærmede forklarer seg direkte for den dømmende rett.²⁸ I praksis tar domstolene alltid en begjæring fra politiet om dommeravhør til følge uten å gjøre noen reell selvstendig vurdering av hensiktsmessigheten.²⁹

Straffeprosessloven § 298 første ledd angir at avhør utenfor rettsmøte på de vilkår som fremkommer av § 239 skal tre istedenfor personlig avhør under hovedforhandlingen, såfremt ikke retten finner særlige grunner for at vitnet bør forklare seg under hovedforhandlingen. Slike ”særlige grunner” foreligger ikke bare der avhør under hovedforhandlingen anses som nødvendig, men også der avhør anses som ubetenkelig. Som eksempel nevnes de tilfeller der vitnes forklaring ikke gjelder selve sedelighetsforbrytelsen eller der vitnet selv har adskillig seksuell erfaring.³⁰ Det kan spørres hvorvidt det at et barn har adskillig seksuell erfaring tilsier at beskyttelse mot ordinært avhør ikke bør inntre. Men dette var synspunktet i lovforarbeidene fra 1963. I dag kan en slik synsmåte anses som gammeldags, og det vil trolig bli vurdert i hvert enkelt tilfelle hvorvidt slik erfaring skal ha betydning.

---

²⁶ Anne Robbestad, Bistandsadvokaten 2014 på side 142. Anne Robbestad drøfter og peker på at begjæring fra politiet om dommeravhør i for liten grad blir vurdert opp imot behovet for et slikt avhør. Fra side 142 i boken ”Dommeren skal i utgangspunktet foreta en avveining av om det er konkret behov for avhør utenfor rettsmøte jf § 239 første punktum om at dommeravhør bare skal finne sted når dommeren finner det ”ønskelig av hensyn til vitne eller av andre grunner”. Praksis tyder på at en politijurists anmodning om dommeravhør, nesten uten videre blir godtatt av dommeren.”

²⁷ Ot prp nr 11 (2007-2008) side 55 under punkt 9.5.1.3.

²⁸ Bjerke/Keiserud/Sæther, Kommentarutgave Straffeprosessloven, 4 utgave, Oslo 2012 til § 239.

²⁹ Informasjon fra Hans-Nikolai Førde om domstolens befattning med dommeravhør.

³⁰ NUT 1963:3 s.305 under kommentar til § 298.

Straffeprosessloven § 239 første ledd andre punktum angir at dommeren som hovedregel skal tilkalle en ”særlig skikket person til å bistå ved avhøret eller foreta avhøret under dommerens kontroll”.

Regelen er begrunnet med at avhøret bør foretas av en person som har erfaring med å kommunisere med barn, og som er kjent med hvilke rettslige krav det stilles til avhøret. Dette fremkommer av forarbeidene og er nedfelt i dommeravhørsforskriften § 6.³¹ Lovforarbeidene angir videre at en ”særlig skikket person” bør ha evne til å skape den tillit og kontakt som er nødvendig for å få barnet i tale. Hvem som er skikket avhenger ikke bare av utdanning, men også av erfaring og personlige egenskaper.³² Vanligvis er det en politietterforsker med opplæring i avhør av barn som foretar avhøret etter straffeprosessloven § 239.

Dommeren skal våke over at saken blir fullstendig opplyst og ha kontroll med avhøret, jf straffeprosessloven § 294 og dommeravhørsforskriften § 5. Etter straffeprosessloven § 136 første ledd skal dommeren påse at avhøret skjer på en måte som er egnet til å fremkalle en klar og sannferdig forklaring, og som tar rimelig hensyn til vitnet.

Dommerens deltakelse ved avhøret er relativ sparsom. Den består ofte i å lede møtet i bisitterrommet, og se til at aktørene opptrer slik som loven foreskriver. Andenæs mener at dommerens rolle er begrenset til å påse at avhøret skjer på en forsvarlig måte.³³

Straffeprosessloven § 239 første ledd tredje og fjerde punktum angir videre at

”Avhøret skal tas opp ved videoopptak (...) når det er mulig og ikke hensynet til vitnet eller formålet med forklaringen taler mot det. På samme vilkår skal som hovedregel siktedes forsvarer gis anledning til å overvære avhøret.”

Gjennom andre punktum lovfestes siktedes rett til kontradiksjon. Siktede gjennom sin forsvarer har i utgangspunktet rett til å være tilstede ved avhøret. Regelen er nedfelt i dommeravhørsforskriften § 9. En forutsetning for tilstedeværelse er at forsvarer oppnevnes for

---

³¹ Ot prp nr.33 (1993-1994) side 22.

³² Op cit. side 22

³³ Johs Andenæs, Norsk straffeprosess på side 185.

en siktet i saken. Som tidligere nevnt får en mistenkt status som siktet og forsvarer oppnevnes ved begjæring av dommeravhør.³⁴

Under utformingen av straffeprosessloven ble det drøftet hvorvidt forsvarer skulle få være tilstede ved avhøret.³⁵ Høringsinstansene var negativ til et slikt forslag. Departementet fant det vanskelig å skulle la forsvarer få adgang til avhøret på bekostning av barnets beste, og anså lydopptak som tilstrekkelig for ivaretagelsen av siktedes rett.³⁶ Ved endringsloven ble siktedes rettigheter styrket på bakgrunn av Norges forpliktelser etter EMK artikkel 6.³⁷ I dag har forsvarer som hovedregel mulighet til å være tilstede såfremt dette er praktisk mulig, barnet i det aktuelle tilfellet tenkes å ville gi en fullgod forklaring og tilstedeværelse av forsvarer ikke vil hindre sakens fremgang.³⁸ Forsvarer har ikke rett til å stille spørsmål direkte til vitnet, men gjennom den som foretar avhøret. Dersom forsvarer ikke er tilstede på grunn av unntakene i straffeprosessloven § 239 skal forsvarer få adgang til å se videoopptak, høre lydopptak og lese det protokollerte avhøret før hovedforhandling. I samsvar med rettspraksis kan siktede kreve gjentatt avhør dersom det er spørsmål som ikke er blitt stilt.³⁹

Straffeprosessloven § 239 fjerde ledd setter en tidsfrist på to uker fra anmeldelsen er inngitt til politiet til det skal foretas dommeravhør. Regelen er også nedfelt i dommeravhørsforskriften § 4. Det har vært praktiske vanskeligheter med å holde fristen i straffeprosessloven § 239 fjerde ledd. Ventetiden for dommeravhør skyldes i hovedsak ressursituasjon og prioriteringer hos politiet og tingrett.⁴⁰

4.2 Straffeprosessloven § 234, jf. § 298

Straffeprosessloven § 234 omhandler avhør på etterforskningsstadiet. Annet ledd første punktum angir at avhør av barn under 16 år i saker omhandlet sedelighetsforbrytelser, bør foretas som dommeravhør etter straffeprosessloven § 239.

---

³⁴ Se bla Sæverudrapporten side 13, Bjerke/Keiserud/ Sæther bind II 2011 side 877 og Andenæs, Norsk straffeprosess side 186. Annerledes Anne Robbestad, Bistandsadvokaten side 150.

³⁵ Ot prp nr 35 (1978-1979) side 188 til 190 under § 239.

³⁶ Ot prp nr 35 (1978-1979) side 190 og Anne Robbestad, Bistandsadvokaten side 148.

³⁷ Ot prp nr 33 (1993-1994) side 22 til 26, nederst på side 24.

³⁸ For en nærmere redegjørelse av disse punktene, se Anne Lise Rønneberg Anne Poulsson, Barn som vitner – særlig om dommeravhør og observasjon, Oslo 2000, på side 126.

³⁹ Rt. 2010 s. 600

⁴⁰ Barnehusevaluering 2012 Del I side 87.

Politiet har anledning til å samtale med fornærmede eller vitne i forbindelse med uttrykning for å klarlegge forhold som er nødvendig for å få startet etterforskningen. Politiet må imidlertid være bevisst på at en slik innledende samtale fort kan gli over til et avhør. Slike presamtaler kan være problematiske både av hensyn til begrensningen i § 234 andre ledd siste punktum om at ”gjentatte avhør om mulig skal unngås”, og at barnet ofte ikke er blitt forespeilet sine rettigheter og plikter. Det er imidlertid åpnet for at slike presamtaler kan foretas der barnet blir 16 år før saken kommer opp for retten, i hastetilfeller der det er fare for bevisforspillelse eller fare for at barnet kan bli utsatt for flere forbrytelser.⁴¹ Samtale med barnet i forkant av et avhør ble av riksadvokaten foreslått som et tiltak for å bedre ivaretagelsen av barnet i de ovennevnte særtilfeller.⁴²

Siste setning i § 234 annet ledd lovfester at gjentatte avhør om mulig skal unngås. Regelen er også nedfelt i dommeravhørforskriften § 13. Ved utarbeidelsen av bestemmelsen ble det gjort en avveining av hensynet til barnets beste, hensynet til sakens opplysning og hensynet til rettferdig rettergang.⁴³

Regelen er begrunnet i at gjentatte avhør fører til mer skade på barnet enn bare ett avhør.⁴⁴ Det har vært stilt spørsmåltegn om hvorvidt dette standpunktet i dag er riktig. Psykologer har anført at det er en overdreven frykt for de skadevirkninger gjentatte avhør kan ha for barnet. Det har blitt vist til at det ikke finnes noen entydig informasjon om at gjentatte avhør påvirker forklaringen i seg selv eller barnet.⁴⁵ Det kan være grunn til å påpeke at lovforslaget legger til grunn at gjentatte avhør ikke er skadelig, innen visse forutsetninger.⁴⁶

Om supplerende avhør angir dommeravhørforskriften § 13 første ledd at det kan foretas nytt avhør av vitnet når det er ”påkrevd av hensyn til sakens opplysning og ikke hensynet til vitnet eller andre tungtveiende grunner taler mot det”. Adgangen til supplerende avhør var før snever, men i dag er supplerende avhør brukt i praksis for å ivareta siktedes rett til kontradiksjon, se bla Rt. 2010 s. 600.

---

⁴¹ Se RA-2014-695, riksadvokatens rundskriv om avhør av barn, datert 27.06.14.

⁴² Riksadvokatens rundskriv om avhør av barn, datert 27.06.14.

⁴³ Ot prp nr 33 (1993-1994) side 27

⁴⁴ NOU 1992:16 s.52 under punkt 1.3.4 og Ot prp nr 33 (1993-1994) side 27 (se også note 1 på side 27 om uttalelse fra seksjonsoverlege om at det kan spørres hvorvidt gjentatte avhør virkelig er skadelig for barna).

⁴⁵ Anne Lise Rønneberg, Barn som vitner- særlig om dommeravhør, angir dette på s.135 i sin kommentar til forskrift § 13. Se også Artikkel av Davik/Langballe ”Du får bare gjøre så godt du kan”- Utfordringer og dilemma ved avhør av barn i førskolealderen, på side 8 og 9.

⁴⁶ Se Prop.112 L side 51 til 52 og punkt 6.2 i avhandlingen.

Påtaleinstruksen § 8-12 annet ledd gjengir straffeprosesslovens § 239, mens fjerde ledd pålegger politiet å følge en angitt fremgangsmåte ved dommeravhør, der det blant annet legges vekt på at politiet skal sørge for at avhøret foretas på en hensynsfull måte.

Av straffeprosessloven § 298 første ledd fremkommer det at dersom dommeravhør er foretatt på etterforskningsstadiet, kan avhøret dokumenteres under hovedforhandling uten at barnet behøver å møte i retten. Dommeravhør blir i praksis foretatt enten før etterforskning iverksettes, eller under etterforskning.

4.3 Internasjonal rett

Norge må forholde seg til sine internasjonale forpliktelser når det er vurdert å endre reglene om avhør av barn. Internasjonale konvensjoner setter skranker for Norge når ordningen med avhør av barn nå vurderes endret. De bestemmelser som nevnes er dem som anses å ha sentral betydning for avhør av barn, og således betydning for avveiningen av de hensyn som nevnt under punkt 3 ved utformingen av en endret avhørsmodell.⁴⁷

4.3.1 EMK artikkel 6, artikkel 8 og Barnekonvensjonen artikkel 3, jf. artikkel 19

Artikkel 6 nr. 1, jf. nr. 3 bokstav d angir at enhver har rett til en rettferdig rettergang og få avhøre eller la avhøre vitner som blir ført mot ham. Bestemmelsen lovfester siktedes rett til kontradiksjon. EMK artikkel 8 bestemmer at enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv. Bestemmelsen statuerer barnets rett på beskyttelse. I EMDs praksis er det fokus på at gjennomføringen av barneavhør skal ivareta visse minimumsgarantier både for siktede og for barnet som vitne.⁴⁸

Norge ratifiserte i 1991 FNs barnekonvensjon, og er således forpliktet til å følge dens regler. Barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1 angir at ved alle handlinger som berører barn skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Artikkel 19 nr. 1 bestemmer videre at det skal treffes egnede lovgivningsmessige tiltak for å beskytte barnet mot fysisk eller psykisk vold, mishandling eller utnytting herunder seksuelt misbruk. Artikkel 19 er kommentert av FNs

---

⁴⁷ Se Prop. 112 L side 18 til 27 for en nærmere redegjørelse av alle internasjonale forpliktelser som har betydning for ordningen om avhør av barn.

⁴⁸ A.S mot Finland. Søkenummer 40156/07, dom av 28 september 2010.

komité for barns rettigheter der det angis at ”Extreme care must be taken to avoid subjecting the child to further harm through the process of the investigation”.⁴⁹

Ved en eventuell endring i avhørsordningen, må det ses hen til de ovennevnte bestemmelser. Forslaget fra Sæverudutvalget om å endre dommeravhørsordningen, har fått kritikk fra Norsk senter for menneskerettigheter for å ta for lite hensyn til Norges internasjonale forpliktelser.⁵⁰ Lovforslaget fra Justis- og beredskapsdepartementet har i stor grad ved utformingen av ny avhørsordning tatt hensyn til de internasjonale forpliktelser som Norge har sluttet seg til.⁵¹

4.3.2 Retningslinjer eller styrende for valg av lovgivning

Ved motstrid mellom norsk rett og EMK er utgangspunktet at domstolene innenfor visse grenser skal foreta en selvstendig tolkning av konvensjonen, jf. Rt 2001 s.85.⁵² Imidlertid bør menneskerettighetskonvensjonen gis forrang i de tilfeller hvor fortolkningen fra EMD har de beste grunner for seg.⁵³

Høyesterett skal anvende den samme metoden som EMD ved tolkning av EMK, og EMDs praksis vil derfor være en tungtveiende faktor ved klarlegging av rettsstilstanden i norsk rett.⁵⁴ Dommeravhør av barn er en avhørsordning som bare finnes i Norge og Island, og praksisen som finnes i EMD dreier seg om politiavhør av barn i sedelighets- og voldssaker.

EMK og EMDs praksis er i utgangspunktet styrende for hvilke løsning Norge kan vedta når det gjelder avhør av barn. Det er likevel ikke mer enn et utgangspunkt. Bøhler-dommen angir at domstolene skal foreta en selvstendig tolkning, men innenfor visse grenser.⁵⁵

Hittil har avhandlingen redegjort for hvilket grunnfundament, både nasjonalt og internasjonalt, avhør av barn bygger på. I det videre vil forslaget om en endret avhørsmodell presenteres. De utfordringer som et slikt forslag representerer vil videre drøftes opp imot de grunnleggende hensyn som dagens avhørsordning ivaretar, se punkt 3.

---

⁴⁹ Fra CRC- General comment no.13: The right of the child to freedom from all forms of violence; para 51

⁵⁰ Se høringsuttalelse fra rapport om avhør av særlige sårbare personer, datert 16.04.2013 fra Norsk senter for menneskerettigheter.

⁵¹ Prop. 112 L (2014-2015)

⁵² Se bla Frøberg, EMDs praksis som norsk rettskildefaktor på side 183.

⁵³ Rt. 2002 s. 557

⁵⁴ Slik som Frøberg angir i sin artikkel om EMDs praksis som norsk rettskildefaktor på side 189 og slik som Høyesterett i Rt 2002 s. 557 på side 556.

⁵⁵ Rt. 2000 s. 996

5 Forslag til endret avhørsmodell

5.1 Forslaget fra Sæverudutvalget 2012

Arbeidsgruppen fra 2012 ble nedsatt med det mandat å gjennomgå regelverket for dommeravhør og observasjon av barn. Arbeidsgruppens fokus var å finne en løsning som kunne bidra til å få ned tiden fra anmeldelse til første avhør, samtidig som hensynet til fornærmede, siktedes rett og sakens opplysning ble ivaretatt.⁵⁶ I rapporten foreslår gruppen å endre regelverket fra et dommerstyrt til et politistyrt avhør av barn.

Forslaget om et politistyrt avhør av barn kom som en følge av at arbeidsgruppen mener de hensyn som nevnt i forrige avsnitt best ivaretas og balanseres ved at politiet leder avhøret. Begrunnelsen er at dersom dommeren ikke involveres i avhørene øker dette fleksibiliteten for politiet og kan føre til en mer effektiv gjennomføring av avhør av barn i volds- og sedelighetssaker. Dette vil kunne forkorte tiden fra anmeldelse til avhør, som vil reduserer belastningen på det avhørte barnet og øke presisjonen i forklaringen. Disse faktorene vil samlet kunne gi økt oppklaring av saker.⁵⁷

Hensynet til en rettferdig rettergang for siktede og dens mulighet til kontradiksjon førte til at Sæverudrapporten foreslo at begjæring om dommeravhør skulle føre til forsvareroppnevning. Den mistenkte ville, slik som ved dagens ordning, ved begjæring av avhøret anses som siktet og således få anledning til å stille spørsmål til vitnet gjennom sin forsvarer. Samtidig ble det foreslått et unntak i de tilfeller der etterforskningsmessige hensyn eller hensynet til barnet tilsa det. Etter forslaget måtte siktede da ved en senere anledning få adgang til å stille spørsmål til vitnet.

Det ble foreslått at bruk av Barnehuset til avhør var frivillig og at avhøret skulle tas opp på video. Hovedforskjellen fra gjeldende rett er at kompetansen med å lede avhøret ble foreslått overført til politiet.

---

⁵⁶ Se Sæverudrapporten side 28 til 30 og side 6 til 10.

⁵⁷ Se Sæverudrapporten side 31.

5.2 Lovforslag, Prop. 112 L (2014-2015) endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner)

Arbeidsgruppens rapport med høringsuttalelser var departementets sentrale kilde ved utformingen av lovforslaget. Lovforslaget er utformet på en annen måte enn forslaget til Sæverudutvalget, og de sentrale deler av forslaget vil gjengis nedenfor.

Forslaget om lovendring fra departementet inneholder den samme løsning når det gjelder overføring av kompetansen med å lede avhøret til politiet. Et slikt avhør skal etter forslaget anses som et tilrettelagt avhør.

Hovedforskjellen mellom Sæverudutvalget og departementet forslag er at varsling av mistenkte i hovedsak ikke skal skje før etter avhøret. Begjæring om avhør skal ikke anses som at etterforskning er innledet ved retten, og således ikke føre til at det blir tatt ut siktelse. Dette er gjort av hensyn til barnets rettssikkerhet.

Mistenkte skal etter departementets forslag først varsles når det er grunnlag for å ta ut siktelse, altså etter at det tilrettelagte avhøret er gjennomført. Da skal siktede få anledning til å gå igjennom det første avhøret på videoopptak, og til å spørre om supplerende avhør. Denne adgangen skal være vid. I enkelte tilfeller kan mistenkte varsles før avhøret. Dette gjelder der det allerede er grunnlag for å ta ut siktelse eller der det anses ubetenkelig å varsle mistenkte, av hensyn til vitnet og etterforskningen.

Lovforslaget legger større vekt på barnets beste enn hva arbeidsgruppens forslag gjorde. Samtidig har departementets forslag prøvd på best mulig måte å ivareta siktedes rett til kontradiksjon og kravet om en rettferdig rettergang. Dette gjøres ved at videoopptak av første avhør gjøres tilgjengelig for siktede, og adgangen til supplerende avhør er vid.

Bevisverdien av avhøret ved et poliststyrt avhør er vurdert av departementet. Departementet mener at innholdet i avhøret ivaretas like godt i ledelse av en politijurist som av en dommer. Bevisverdien av avhøret mener departementet videre er sikret ved at det foretas både videoopptak og utskrift av avhøret.

6 Ivaretagelsen av grunnleggende hensyn ved avhør av barn

Dagens ordning med dommerleddet avhør vil bli vurdert opp mot forslaget om politistyr avhør av barn.⁵⁸ Gjeldende norsk rett med forarbeider og internasjonal rett vil ha betydning for hvilken løsning som bør lovfestes, slik som gjennomgått ovenfor i punkt 4.

Ved vurderingen vil det bli sett på siktedes mulighet for kontradiksjon, hensynet til barnets beste og avhørets bevisverdi.

6.1 Siktedes rett til kontradiksjon

I dag er innholdet i straffeprosessloven § 239 første ledd siste punktum og EMK artikkel 6 om siktedes rett til kontradiksjon langt på vei fastlagt gjennom praksis fra EMD og Høyesterett.

6.1.1 EMDs praksis

I *S.N mot Sverige* brakte klager saken inn for EMD fordi han mente det var krenkelse av EMK artikkel 6 nr. 1, jf. nr. 3 bokstav d at forsvarer ikke hadde hatt mulighet til å stille spørsmål til vitnet.

En gutt på ti år var avhørt av en polititjenestemann, og avhøret ble tatt opp på video. Mistenkte var ikke varslet om avhøret, og hadde heller ikke fått oppnevnt forsvarer. Dette ble gjort en måned etter avhøret. Etter forespørsel ble det foretatt ett nytt avhør av gutten der det ble stilt spørsmål fra forsvarer. Forsvareren var ikke tilstede, men det var guttens foreldre. Forsvarer godtok avhøret, og ba ikke om nytt. Retten domfelte vedkommende basert på at det under hovedforhandlingen ble vist videoopptak fra det første avhøret og utskrift, samt utskrift fra det andre avhøret. Klager fikk fengselsstraff, og skyldspørsmålet var fullstendig basert på de ovennevnte bevis.

I avsnitt 44 uttaler EMD at alle bevis normalt skal presenteres for siktede under en rettssak, og siktede skal få anledning til å kommentere dem. Denne rettigheten krever at siktede gis en

---

⁵⁸ Forslaget kommer fra rapport 2004 om dommeravhør og observasjon, utredet nærmere i rapport 2012 om avhør av særlige sårbare personer i straffesaker (sæverudrapporten) og departementets lovforslag i Prop. 112 L (2014-2015).

skikkelig anledning til å utfordre og stille spørsmål omkring bevisene enten når bevisene presenteres eller på et senere stadium i saken.

I avsnitt 47 angis videre

” (...) the Court accepts that in criminal proceedings concerning sexual abuse certain measures may be taken for the purpose of protecting the victim, provided that such measures can be reconciled with an adequate and effective exercise of the rights of the defense (...). In securing the rights of the defense, the judicial authorities may be required to take measures which counterbalance the handicaps under which the defense labors.”

Siktede ble identifisert med forsvareren som hadde anledning til å utsette avhøret for å være tilstede. Siktede hadde således hatt mulighet til å utøve sin rett til kontradiksjon. Det ble konkludert med at det ikke forelå krenkelse.⁵⁹ EMD viser at i saker om seksuelle overgrep aksepteres det at det gjøres tiltak for å beskytte barnet så lenge slike tiltak kan forenes med en tilstrekkelig og effektiv utførelse av siktedes rettigheter. EMD er klar på at siktedes rett til kontradiksjon er en rettighet som skal ivaretas enten under avhøret eller i etterkant.

I *A.S mot Finland* var spørsmålet om klager hadde fått tilstrekkelig mulighet til å forsvare seg etter EMK artikkel 6 nr. 1, jf. nr. 3 bokstav d. Saken omhandlet en gutt på fem år som hadde blitt seksuelt misbrukt av en venn av familien.

Siktede påpekte ovenfor retten at han ikke hadde hatt mulighet til å stille spørsmål til gutten. Klager hadde ikke vært uten mulighet til å forsvare seg. Men EMD anså det ikke tilstrekkelig for siktedes rett til kontradiksjon at han hadde mulighet til å påpeke svakheter ved videoavhøret og kommentere de øvrige bevis som forelå mot han. Det ble konstatert krenkelse.

I avsnitt 56 angir EMD en videreutvikling av rettssetningen i *S.N mot Sverige*. Det stilles i avsnittet opp minimumsrettigheter for siktede.⁶⁰ Det angis at siktede skal varsles om og gis

---

⁵⁹ Uttalelsene er fulgt opp i *B mot Finland*, søkenummer 17122/02 dom av 24 april 2007 og *W mot Finland*, søkenummer 14151/02 dom av 24 april 2007. Sæverudrapporten side 131, Jon Petter Rui i sitt vedlegg til Sæverudrapporten om betenkning om EMKs rettslige rammer angir at ut ifra disse to dommer kan følgende retningslinjer utledes; hvis et ønske om ytterlige spørsmål fra forsvareren avskjæres, foreligger krenkelse. Og dersom forsvareren gir uttrykk for at det ikke er ytterligere spørsmål foreligger det ikke krenkelse.

⁶⁰ Se også Sæverudrapporten side 131 Jon Petter Rui, Betenkninger om EMDs praksis, om det samme standpunkt. Rettssetningen fra avsnitt 56 om varsling av siktede før avhøret må ses i sammenheng med at det i

anledning til å observere avhøret, enten samtidig som det gjennomføres eller senere. Myndighetene må legge til rette for at kontradiksjon kan foregå på en god måte slik at siktede får stille spørsmål til vitnet, enten indirekte eller direkte. Utgangspunktet er umiddelbar forklaring for retten, og når dette fravikes bør det legges til rette for at siktede gis klare rettigheter som kompenserer for unntaket.

EMD går lengre i sin vurdering enn i *S.N mot Sverige* og ser på hele saksforløpet. EMD anså spørsmålet om det forelå brudd på siktedes rett til kontradiksjon som en del av vurderingen etter EMK artikkel 6 nr. 1 om siktedes krav på en rettferdig rettergang. EMD fokuserer ikke bare på siktedes rett til å stille spørsmål til vitnet, men ser på helheten av saken og hvordan siktedes rett kan harmoniseres med barnets beste.

I *Rosin mot Estonia*⁶¹ var spørsmålet for EMD om siktede totalt sett hadde fått en "fair trail" etter EMK artikkel 6 nr. 1. Og særlig om det faktum at siktede ikke hadde fått anledning til å stille spørsmål til vitnet etter EMK artikkel 6 nr. 3 bokstav d gjorde at siktede ikke hadde fått en rettferdig rettergang. Saken omhandlet seksuelle overgrep mot to gutter.

Gutten på 17 år hadde vært full og sovnet under overgrepet. Han forklarte seg i retten om det han husket før og etter overgrepet. Gutten på 11 år forklarte seg i avhør under etterforskningen. EMD fant at det var gode grunner for at gutten på 11 år ikke var blitt avhørt igjen, og mente at staten i etterkant hadde gjort et genuint forsøk på å sikre siktedes rettigheter. Men saken stod slik at siktede faktisk ikke hadde fått mulighet på noe stadium av saken til å praktisere sin rett til kontradiksjon, og at staten burde ha lagt til rette for at spørsmål fra siktede ble stilt i avhøret under etterforskningen. EMD understreket at det ikke var et problem i den aktuelle saken at siktede ikke hadde stilt spørsmål direkte til vitnet, men problemet var at siktede burde fått mulighet under sakens forløp til indirekte å stille spørsmål til vitnet.

EMD foretar i *Rosin mot Estonia* en helhetsvurdering av både forholdet til barnet og siktedes krav på en rettferdig rettergang. EMD ser på helheten av situasjonen og viser at siktedes rettigheter må balanseres mot barnets krav på beskyttelse.

---

den konkrete saken gikk påfallende lang tid fra gutten ble avhørt til mistenkte ble varslet. Det kan nok ikke oppstilles en slik rettssetning så lenge unnlatt varsling er godt begrunnet. Dette angir også departementet i lovforslaget, se Prop. 112 L på side 60 andre spalte.

⁶¹ Søkenummer 26540/08, dom av 19 desember 2013.

6.1.2 Høyesterettspraksis

Rt. 2011 s. 93 gjaldt spørsmålet om dommeravhør av tiltalte tre barn kunne tillates ført i retten. Forsvarer var pålagt taushetsplikt slik at han ikke hadde hatt mulighet til å konferere med siktede før dommeravhørene. Forsvareren opplyste ikke siktede om anledningen til eventuelt supplerende avhør. Spørsmålet var om forsvarerens passivitet skulle gå ut over siktede.

Når det gjelder siktedes rett til kontradiksjon angir førstvoterende at hovedregelen etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon er at siktede identifiseres med sin forsvarer, og at retten til krysseksaminasjon uttrykkelig kan oppgis. Når førstvoterende drøfter hvorvidt en slik regel bør gjelde i norsk rett legger han vekt på at retten til eksaminasjon er et prinsipp som er utviklet i samspill med internasjonal rett. I norsk rett står prinsippet sterk og det vises til forarbeider som fremhever viktigheten av siktedes rett til kontradiksjon.

I *S.N mot Sverige* hadde forsvareren uttrykkelig erklært at han ikke ønsket flere avhør, mens det i denne sak var forsvarerens passivitet som førte til at det ikke var foretatt flere avhør. Siktede ble ikke identifisert med sin forsvarer og hadde ikke frasagt seg retten til kontradiksjon. Bruken av avhørene var en saksbehandlingsfeil som måtte lede til opphevelse av den fellende dom.

Førstvoterende viser at kontradiksjonsprinsippet står sterkt i norsk rett. Det blir vist til en forarbeidsuttalelse som gjengir både viktigheten av barnets beste og siktedes rett til kontradiksjon. Førstvoterende legger større vekt på siktedes rett til kontradiksjon, enn på en løsning som ivaretar barnets beste. Dommen viser at siktedes rett til kontradiksjon og dens krav på en rettferdig rettergang vektlegges på bekostning av barnets beste.

I Rt. 1999 s. 586 ble det klart at det i norsk rett ikke aksepteres at dommeravhør brukes som hovedsakelig bevis i retten, uten at siktede har hatt mulighet til å stille spørsmål til vitnet gjennom sin forsvarer. Dette gjelder under forutsetning av at avhøret er et sentralt bevis i saken.

Gjennomgangen av EMDs- og Høyesterettspraksis viser at siktedes rett til kontradiksjon er en vesentlig og grunnleggende rettighet som må ivaretas på ett tidspunkt i saken, dersom avhør av barn skal kunne brukes som det hovedsakelige bevis i en rettssak. I *A.S mot Finland* og *Rosin mot Estonia* viser EMD at siktedes rett til kontradiksjon må balanseres mot barnets krav

på beskyttelse.⁶² I Rt. 2011 s.93 viser imidlertid Høyesterett at kravene til kontradiksjon er strengere etter norsk rett, enn etter EMDs praksis.

6.1.3 Vurdering av gjeldende rett mot forslag til endring

Forsvareren kan etter gjeldende rett bli pålagt å ikke ta kontakt med siktede etter straffeprosessloven § 242 annet ledd, jf. § 243. For at forsvareren tilfredsstillende skal kunne ivareta siktedes rettigheter bør han ha fått anledning til å samtale med siktede før et dommeravhør. I praksis vil forsvareren få anledning til å snakke med siktede samme dag som avhøret, og det i form av en telefonsamtale.⁶³ Taushetsplikten oppheves sent for å unngå at siktede påvirker vitnet. Det kan spørres hvorvidt adgangen til kontradiksjon er reell i slike tilfeller. En telefonsamtale rett før avhøret preges ofte av at siktede for første gang blir presentert for anklagene mot ham, og ikke klarer å uttale seg om verken anklagene eller saksforholdet. Der hvor forsvareren bare har snakket med siktede på telefon vil forsvarerens tilstedeværelse i avhøret ikke på en tilstrekkelig måte ivareta siktedes rett til kontradiksjon.⁶⁴ Det er viktig å påpeke at det i et slikt tilfelle kan være anledning for siktede til å spørre om supplerende avhør, jf. Rt. 2010 s.600.

På den andre siden kan det hevdes at dersom forsvareren involveres så tidlig som mulig og får mulighet til å bidra med sine erfaringer og eventuelle spørsmål fra siktede i det første avhøret, vil det være lettere å oppnå best mulig opplysning av saken. Forsvarerens tilstedeværelse ivaretar også de prosessuelle rettighetene til siktede. Selv om forsvareren ikke har fått snakket skikkelig med siktede, stiller forsvareren spørsmål til avhøret underveis og gir merknader til protokollen dersom det er innsigelser til gjennomføringen av avhøret. Dette taler for at ordningen slik den er i dag anses tilstrekkelig til å ivareta siktedes rett til kontradiksjon.

Ut ifra Høyesterett sine strenge krav til ivaretagelsen av siktedes kontradiksjon bør siktede og hans forsvarer involveres fra første stund.⁶⁵ Det har vært hevdet at forslaget fra Sæverudutvalget, om mulighet til å unnlate varsling av siktede og hans forsvarer

---

⁶² Meg bekjent finner jeg ingen andre dommer som kan tilsa en oppmyking i de krav som høyesterett angav i Rt. 2011 s. 93.

⁶³ Erfaringer fra dommeravhør fra Barnehuset i Bergen.

⁶⁴ Se Prop.112 L side 56 første spalte der departementet hevder at "tilstedeværelse av en forsvarer som ikke har vært i kontakt med sin klient vil således ikke innebære at siktedes rett til å la avhøre vitner etter EMK art 6 nr 3 (d) anse ivaretatt".

⁶⁵ Se særlig S.N mot Sverige og Rt. 2011 s. 93.

dersom hensynet til vitnet tilsier det, snevrer inn på siktedes rett til kontradiksjon.⁶⁶

Svakheten med gjeldende rett er imidlertid at siktedes rett til kontradiksjon ikke er uttrykkelig lovfestet på annen måte enn at forsvareren skal få anledning til å være tilstede ved dommeravhøret, jf. straffeprosessloven § 239 første ledd siste punktum. Innholdet av rettigheten er langt på vei utviklet gjennom praksis.

Lovforslaget angir at begjæring av tilrettelagt avhør ikke skal føre til at det utferdiges siktelse, og mistenkte skal således ikke varsles.⁶⁷ Dersom politiet ønsker å utferdige tiltale mot ham ivaretas siktedes rettigheter i etterkant av det tilrettelagte avhøret.⁶⁸ Forslaget om politistyrte avhør av barn gir politiet en kontrollmyndighet når det gjelder hvilke spørsmål som er anledning til å stille, i tillegg til at dommeren som objektive tredjepart ikke er tilstede ved avhøret. Dette kan tale for at myndighetene ikke legger til rette for at kontradiksjonen kan foregå på en god måte i samsvar med EMDs krav i *S.N mot Sverige*.

På den andre siden gir lovforslaget siktede klare rettigheter når det gjelder retten til kontradiksjon. Lovforslaget angir at dersom mistenkte etter avhøret anses som siktede, skal det oppnevnes en forsvarer. Siktede sammen med sin forsvarer skal få gå igjennom det første avhøret og adgang til å begjære supplerende avhør. Adgangen til supplerende avhør skal være vid.⁶⁹ Argumentet om at gjentatte avhør bør unngås, hadde tidligere stor vekt ettersom en mente at gjentatte avhør var skadelig for barnet. Dette synspunktet kan ikke gjelde fullt ut i dag.⁷⁰ Siktedes rettigheter etter lovforslaget lovfestes med et innhold som legger til rette for at siktedes rett til kontradiksjon kan ivaretas på en betryggende måte i etterkant av avhøret, i tråd med de retningslinjer EMD viser til i bla *Rosin mot Estonia*.

Særordningen med dommeravhør av barn ble opprettet av hensyn til barnets beste.

Forsvareren bør i enkelte tilfeller av hensyn til barnet ikke få adgang til det tilrettelagte avhøret. Innholdet i straffeprosessen har utviklet seg, og den ovennevnte synsmåten så lenge

---

⁶⁶ Se høringsuttalelse fra advokatforeningen i forbindelse med rapporten om avhør av særlige sårbare personer i straffesaker; Advokatforeningens nettside, av 22. april 2013.

⁶⁷ Se Prop. 112 L (2014-2015) på side 54 til 58.

⁶⁸ Prop. 112 L (2014-2015) på side 48 og 49, side 110 til 111 og side 118 til 119.

⁶⁹ Sæverudrapporten side 92 om forslag til ny straffelov § 98 femte ledd der det skal oppnevnes en forsvarer for siktede i forbindelse med avhør etter straffeprosessloven § 239, såfremt siktede skal varsles om avhøret. Se også Prop. 112 L (2014-2015) på side 48.

⁷⁰ Prop. 112 L (2014-2015) på side 51 og 52, særlig note 1 og 2. Også NOU 1992:16 under punkt 1.1.4 uttalelse fra Norske Kvindes Nasjonalforening, og Rønneberg/Poullsson, Barn som vitner, på side 134. Videre Ot prp nr 33 (1993-1994) side 27 note 1 om uttalelse fra seksjonsoverlege om at det kan spørres hvorvidt gjentatte avhør er skadelig for barna.

ut til å stride mot retningslinjer fra Høyesterett og EMD.⁷¹ Det ble hevdet at en burde tilstrebe en løsning nærmest utgangspunktet om umiddelbar forklaring i retten.⁷²

Forslaget fra Sæverudutvalget åpnet for muligheten til at siktede ikke i alle tilfeller skulle varsles før avhøret. Departementets lovforslag gjør unnlatt varsling til en hovedregel. Departementet viser at det ønskes en kursendring fra den oppfatning som Høyesterett angav i Rt. 2011 s. 93 når det gjelder hvilke hensyn som sterkest bør vektlegges ved en avhørsordning i volds- og sedelighetssaker mot barn. Lovforslaget påpeker at siktede skal varsles i etterkant av avhøret for å beskytte barnet.

Det er ikke et krav i norsk rettspraksis at siktede skal bli varslet før avhøret er gjennomført. EMD i *Rosin mot Estonia* viser at det vil være i tråd med EMK artikkel 6 nr. 1, jf. nr. 3 bokstav d å benytte opptak av barneavhør som bevis under hovedforhandlingen selv om siktede ikke har fått stille spørsmål til vitnet. Dette gjelder under forutsetning av at det foretas en konkret vurdering av om opptaket er det eneste eller avgjørende grunnlag for domfellelse, og hvorvidt prosessuelle rettssikkerhetsgarantier har ivare tatt forsvaret og adgangen til en rettfærdig rettergang.⁷³ Dette ser også ut som er gjeldende etter *A.S mot Finland* og *S.N mot Sverige*.⁷⁴ Justis- og beredskapsdepartementets forslag om å ivareta siktedes rett til kontradiksjon i etterkant av avhøret anses i tråd med Norges internasjonale forpliktelser.

Forslaget om politistyrte avhør innebærer at det ikke vil være tilstede en helt objektiv tredjepart ved gjennomføringen av avhøret, som kan avgjøre konflikter som oppstår underveis. Ved å overføre myndigheten med å lede avhøret til politiet kan en møte på problemstillinger underveis i avhøret som får betydning for siktedes rett til kontradiksjon, slik som nevnt i eksempel under punkt 1.2. Dette trekker i retning av at forslaget om politistyrte avhør svekker siktedes rett til kontradiksjon.

Imidlertid mener departementet at det ikke kan være et viktig argument at siktedes rett til kontradiksjon svekkes dersom dommeren erstattes med en politijurist. Dette begrunnes i at en

---

⁷¹ Se *S.N mot Sverige* og Rt. 2011 s. 93

⁷² Se høringsuttalelse fra advokatforeningen i forbindelse med rapporten om avhør av særlige sårbare personer i straffesaker.

⁷³ Prop. 112 L side 65 og *Rosin mot Estonia* side 14 til 18.

⁷⁴ Rettssetningen fra avsnitt 56 i *S.N mot Sverige* om varsling av siktede før avhøret må ses i sammenheng med at det i den konkrete saken gikk påfallende lang tid fra gutten ble avhørt til mistenkte ble varslet. Det kan nok ikke oppstilles en slik rettssetning så lenge unnlatt varsling er godt begrunnet. Dette angir også departementet i lovforslaget, se Prop. 112 L på side 60 andre spalte. Se videre Prop. 112 L på side 61 første spalte og D.T mot Nederland søkenummer 25307/10, dom av 22 april 2013

politijurist som har god erfaring med å foreta bevismessige og påtalemessige vurderinger i praksis ikke har dårligere forutsetning for å lede og overvåke avhørene enn dommere og dommerfullmektiger.⁷⁵ Dette synspunktet anses fornuftig, men det kan påpekes at en politijurist i alle tilfeller ikke har like gode forutsetninger som en dommer til å ivareta partenes ulike behov og rettigheter. I enkelte tilfeller kan en dommer ha større avstand til saken enn en politijurist, og således kan det være lettere for dommeren å foreta nødvendige avbrudd i avhøret for å ivareta partenes rettigheter.

Diskusjonen om dommeravhør har vært fokusert mot siktedes rett til kontradiksjon. Den teknologiske utviklingen har hatt betydning for muligheten til å ivareta siktedes rettigheter. Før var tilstedeværelse av en dommer nødvendig for å ivareta siktedes rett til kontradiksjon ettersom det ikke ble foretatt opptak av avhøret og siktede ikke fikk anledning til å stille spørsmål til vitnet. Dette blir gjort i dag, og således er det ikke nødvendig at en dommer er tilstede for å ivareta siktedes rett til kontradiksjon.

Det høye antall avhør av barn har ført til at det er behov for en ny avhørsordning. Justis- og beredskapsdepartementet viser med lovforslaget at den ordning som i dag er lovfestet ikke er tilfredsstillende sett på hva som er til barnets beste. Lovforslaget legger større vekt på beskyttelsen av barnet slik som da ordningen først ble opprettet. Samtidig er siktedes rettigheter godt ivaretatt ved at retten til kontradiksjon uttrykkelig lovfestes og det gis en vid adgang til supplerende avhør. Politistyrte avhør slik som Justis- og beredskapsdepartementet angir har gode grunner for seg.

6.2 Barnets beste

Bestemmelsene om dommeravhør slik de er i dag, ble utformet med det fokus at barnet på best mulig måte skulle ivaretas i en avhørssituasjon.⁷⁶ Forarbeidene til straffeprosessloven viser imidlertid en utvikling i synet på hvilke hensyn som vektlegges, og hvordan de veies mot hverandre.⁷⁷ De siste tiårene har fokuset vært rettet mot siktedes rett til kontradiksjon, lite

---

⁷⁵ Prop. 112 L på side 49.

⁷⁶ NOU 1992:16 under punkt 1.1.4 uttalelse fra Norske Kvindes Nasjonalforening og Rønneberg, Dommeravhør av barn, på side 134

⁷⁷ NOU 1992:16 på side 42 og 43 og Ot prp (1993-1994) punkt VII på side 18 og 19.

deltakelse fra dommerens side i den praktiske utførelsen av avhøret og et ønske om å ivareta lovens frist på fjorten dager fra anmeldelse til gjennomføring av dommeravhøret.⁷⁸

Barnets beste som en rettighet må ses i sammenheng med de bestemmelser som nevnt i punkt 4. Innholdet i barnets beste ved avhør utenfor rettsmøte kan fastlegges gjennom praksis fra Høyesterett og EMD.

6.2.1 Høyesteretts praksis

Rt. 1990 s. 319 omhandlet utuktig omgang med en jente på fem år. Det ble hevdet at siktede ikke hadde fått en rettferdig rettergang på grunnlag av at forespørsel om supplerende avhør av barnet ble avslått.

Førstvoterende viser at det skal legges til grunn en bred vurdering av siktedes rett til kontradiksjon, hvor hensynet til barnets beste, bevisverdien av avhøret og muligheten for alternativ bevisføring tillegges stor vekt. Avhøret i den aktuelle saken var inngående og omfattende, og det var flere forklaringer som støttet opplysningene barnet hadde gitt. Barnet var i en sårbar situasjon, og flere avhør burde ikke foretas. Høyesterett konkluderte med at siktede hadde fått en rettferdig rettergang selv om han ikke hadde fått anledning til å foreta supplerende avhør.

Høyesterett uttaler på side 321 og 322 at ”for avhør av barn i sedelighetssaker er det i straffeprosessloven valg en annen løsning, og denne løsning er ment å skulle ivareta både hensynet til barnet og til at det blir gitt en mest mulig riktig forklaring. Det er dommerens oppgave å se til at også hensynet til mistenkte blir ivaretatt.” Videre på side 323 angis det at ”reglene om dommeravhør er utarbeidet for å sikre skånsomt avhør av barnet.”

Høyesterett angir i dommen at barnets beste og dens krav på beskyttelse står sterkt i en vurdering av om siktede har fått en rettferdig rettergang. Den viser at barnets beste er et selvstendig hensyn som må vektlegges når det gjelder spørsmål om utenrettslig avhør av vitner.

I nyere rettspraksis er hensynet til barnet lite omtalt, se blant annet Rt. 1999 s. 586 og Rt. 2010 s. 600. Dette kan tyde på at barnets beste og dens behov for beskyttelse er mindre

---

⁷⁸ Se bla rapporten fra Sæverudutvalget 2012 med hensyn til dens mandat.

vektlagt i dag enn synspunktet i Rt. 1990 s. 319 og det som var formålet med dommeravhør da ordningen ble opprettet.

I Rt. 2011 s. 93 viser førstvoterende til forarbeider som behandler viktigheten av at gjentatte avhør unngås av hensyn til barnet, og at hensynet til barnet må vurderes mot sakens opplysning og kravene om en rettferdig rettergang for siktede. Førstvoterende la større vekt på siktedes rett til kontradiksjon enn barnets krav på beskyttelse. Resultatet ble at avhøret ikke kunne brukes i rettssaken mot siktede, noe som gikk utover barnet og dens rettssikkerhet. Det ble ikke foretatt en helhetsvurdering der barnets beste og bevisverdien av avhøret ble vurdert slik som i Rt. 1990 s. 319. Dette kan skyldes endret syn på hvilke hensyn som sterkest skal vektlegges ved avhør av barn.

6.2.2 EMDs praksis

Barnets rettigheter har de siste tiårene stått sterkere i EMDs praksis. I *P.S mot Tyskland*⁷⁹ fra 2001 trakk EMD inn EMK artikkel 8 om retten til familie- og privatliv som en del av barnets rettigheter som måtte avveies mot siktedes rettigheter etter EMK artikkel 6.

I *A.S mot Finland* fra 2010 avsnitt 55 angir EMD;

”(...) in the assessment of whether or not in such proceedings an accused received a fair trial, account must be taken of the right to respect for the private life of the alleged victim. Therefore, the Court accepts that in criminal proceedings concerning sexual abuse, certain measures can be taken for the purpose of protecting the victim, provided that such measures can be reconciled with an adequate and effective exercise of the rights of the defence. (...)”.⁸⁰

EMD viser at det skal tas hensyn til, og gjennomføres tiltak for å beskytte vitnet. Men at hensynet til barnet må balanseres mot siktedes rett til et effektivt forsvar. Vitnets rett til privatliv ble også understreket i *Rosin mot Estonia*, der det i avsnitt 52 ble påpekt at siktedes rett til eksaminasjon ikke er en absolutt rettighet, men må forstås og tolkes i lys av hensynet til vitnet og dens rettigheter etter EMK art 8.⁸¹

---

⁷⁹ Søkenummer 33900796, dom av 20 desember 2001.

⁸⁰ Se saksforhold på side 31 i avhandlingen.

⁸¹ Se spesielt avsnitt 52 og 53.

Det er klart ut ifra EMDs praksis at det skal tas hensyn til barnet og dens rettigheter under de spesielle omstendigheter som oppstår når det gjelder sedelighet- og voldsforbrytelser, men at myndighetene må legge til rette for at siktedes rettigheter blir ivaretatt på en fornuftig og god måte. Nyere praksis fra Høyesterett viser på den andre siden at siktedes rett til kontradiksjon veier tyngre enn barnets beste, se Rt. 2011 s. 93.

6.2.3 Vurdering av gjeldende rett mot forslaget til endring

I dag foretas de fleste avhør av barn på barnehusene der barnet bli ivaretatt både før og etter avhøret. Opprettelsen av Statens Barnehus var et tiltak som skulle sikre ivaretakelsen av barnet på best mulig måte. De ansatte på barnehusene skal følge opp det barnefaglige aspekt, men har ikke myndighet til å gripe inn i gjennomføringen av avhøret. Deltakelse fra de forskjellige aktørene i bisitterrommet, spesielt dommeren, skal ivareta barnets rettssikkerhet. Enkelte avhør foretas på andre steder enn Statens Barnehus, og dette kan påpekes som en svakhet for barnets beste ved den avhørsordningen som i dag er lovfestet.

Etter gjeldende rett er den lange ventetiden for dommeravhør problematisk med hensyn til barnet. De siste årene har det vært utført flere tiltak innad i politiet for å minimere tiden fra anmeldelse til utførelsen av dommeravhøret. I dag er tiden fra anmeldelse til avhør redusert i gjennomsnitt fra 52 dager til 37,7 dager.⁸² Tiden er ikke innenfor kravet etter straffeprosessloven § 239 og påtaleinstruksen § 8-9 andre ledd på to uker fra anmeldelse til dommeravhøret. Men det har vist seg at tiltak og retningslinjer har hatt virkning på å stramme inn tidsaspektet. Dette er et argument som taler for at overføring av oppgaven til politiet er unødvendig. Imidlertid øker antall dommeravhør og dette fører til behov for en ordning som er mer fleksibel enn den som i dag er lovfestet sett på hensynet til barnets beste.

Endringene til et politistyrt avhør er gjort av hensyn til at barnet skal kunne avhøres så raskt som mulig. Ved å forkorte tiden fra anmeldelse til avhør, har det vært hevdet fra Sæverudutvalget at kvaliteten på avhøret øker, og barnet ivaretas på en bedre måte.⁸³ Imidlertid fremgår det klart at ventetiden for dommeravhør stort sett er begrunnet i

---

⁸² Statens Barnehus årsrapport 2014 på side 12.

⁸³ Se Sæverudrapporten på side 29.

ressursproblemer hos politiet,⁸⁴ og det er vanskelig å se hvordan overføring av oppgaven med å lede avhøret til politiet kan gjøre ressursituasjonen lettere.

I Sæverudrapporten ble forslaget om et politistyrte avhør ikke nærmere drøftet mot barnets beste og dens rettssikkerhet annet enn at kvaliteten på avhøret ville bli bedre dersom tiden fra anmeldelse til avhøret ble kortere.

Internasjonale konvensjoner og EMDs praksis har hatt innvirkning på hvordan barnet sine rettigheter i straffeprosessen har utviklet seg. Sæverudutvalget sitt forslag om politistyrte avhør av barn trekker i liten grad inn, og vurderer den internasjonale rettens betydning for barnets beste. EMDs praksis viser at barnet har krav på beskyttelse i saker om sedelighet- og voldsforbrytelse.⁸⁵ EMK artikkel 8, Barnekonvensjonen artikkel 3 og artikkel 19 burde vært utredet nærmere. Barnets beste bør være et tungtveiende hensyn i spørsmålet om avhørsmetoden av barn skal endres, og blant annet Barnehusevalueringen fra 2012 bør vært viktig i et slikt utredningsarbeid.⁸⁶ Forslaget om endring til et politistyrte avhør fra Sæverudutvalget fremstår som mangelfull når det gjelder Norges internasjonale forpliktelser, og hvilke konsekvensene en slik endring vil få for barnet.

Den nye avhørsmodellen er fra Justis- og beredskapsdepartementet foreslått slik at det fortsatt er en polititjenestemann eller -kvinne med særlig opplæring i avhør av barn som skal foreta avhøret, og på dette punkt er det ikke tvilsomt at barnets beste ivaretas. Dommeren skal imidlertid tas vekk som avhørets leder, og erstattes av en politijurist.

Proposisjonen fra Justis- og beredskapsdepartementet inneholder en utførlig drøftelse av barns rettigheter, og trekker inn Grunnloven §§ 102 og 104, internasjonale forpliktelser etter Barnekonvensjonen artikkel 3, artikkel 19 og artikkel 34 og forpliktelser etter Lanzerotekonvensjonen, sammenholdt med EMK artikkel 3 og artikkel 8. De internasjonale forpliktelsene vurderes mot forslaget om politiledet avhør, og departementet finner en ordning med politistyrte avhør bedre i tråd med Norges internasjonale forpliktelser.⁸⁷ Varsling av siktede i etterkant av avhøret er et tiltak ved endringsforslaget som fører til at politiledet avhør av barn bedre ivaretar barnets rettssikkerhet.

---

⁸⁴ Sæverudrapporten på side 13 og Barnehusevaluering 2012 Del I side 87.

⁸⁵ Se Rosin mot Estonia.

⁸⁶ Se høringsuttalelse fra Norsk senter for menneskerettigheter i tilknytning til rapport om avhør av særlige sårbare personer i straffesaker, Regjeringen sin nettside, av 16 april 2013.

⁸⁷ Se Prop. 112 L side 32 til 37.

Det er videre foreslått at bruk av Barnehuset gjøres obligatorisk ved utføring av tilrettelagte avhør. Dette gjøres av hensyn til at barnet blir bedre ivaretatt ved avhør på Barnehuset, både når det gjelder det barnefaglige og det strafferettslige aspekt.

Etter Justis- og beredskapsdepartementet lovforslaget skal siktede som hovedregel ikke varsles om det første avhøret for å ivareta barnet beste og dens rettssikkerhet. Siktetes rett til kontradiksjon blir ivaretatt etter det første avhøre, og han skal da å anledning til å spørre om supplerende avhør. Gjentatte spørsmål kan være skadelig for barnet, men supplerende avhør som stiller andre spørsmål eller utdyper allerede stilte spørsmål gir bedre grunnlag for riktig informasjon fra barnet. Departementet henviser til forskning som har gitt uttrykk for dette.⁸⁸ Den gamle oppfatning om at flere avhør av barnet er skadelig, kan ikke antas å gjelde i dag.⁸⁹ Politistyrte avhør med varsling av siktede i etterkant ivaretar barnets beste.

Imidlertid er denne oppfatning under forutsetning av at avhøret foretas kort tid etter det første, med samme avhører og på samme sted.⁹⁰ Det kan spørres hvorvidt det er reelt at avhør nummer to foretas på disse premissene. Departementet hevder at dette kan gjennomføres ved at det settes av tid til tre avhør ved begjæring av det første tilrettelagt avhøret.⁹¹ Dersom avhør av barn utføres under disse premisser, vil barnet bli bedre ivaretatt enn etter dagens løsning.

Utvidet adgang til å foreta supplerende avhør istedenfor å varsle mistenkte før avhøret må anses som et viktig tiltak for å verne vitner mot nye overgrep i tiden mellom anmeldelse og avhør. Varsling av siktede kan i verste fall føre til at barnet blir utsatt for flere forbrytelser. Departementet angir at det ved vurderingen av adgangen til supplerende avhør skal legges vekt på hva som er det beste for barnet og det skal unngås at barnet blir ytterligere traumatisert. Uenighet om supplerende avhør kan bringes inn for retten.⁹² De ovennevnte argumenter er viktig for å ivareta barnets beste, og overføring av kompetansen med å lede avhøret til politiet kan føre til at barnet blir bedre ivaretatt enn etter dagens ordning.

Politiet/ påtalemyndigheten er etter straffeprosessloven § 55 siste ledd og § 226 tredje ledd pålagt en objektivitetsplikt i hele sin virksomhet, og skal søke å klarlegge både de forhold

---

⁸⁸ Prop.112 L (2014-2015) på side 51 og 52, særlig note 1 og 2.

⁸⁹ Se også Rt. 2010 s. 600 der det etter dagens praksis er anledning til å spørre om supplerende avhør dersom siktetes rett til kontradiksjon ikke har blitt ivaretatt i det første avhøret.

⁹⁰ Davik/Langballe; Du får bare gjøre så godt du kan- Utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder, Lov og Rett nr 1 2013, på side 8 til 9. Også Melinder, Gjentatte avhør: Flere forhold har betydning for påliteligheten i barns utsagn, på side 1093.

⁹¹ Prop. 112 L på side 52.

⁹² Se Prop. 112 L side 51 andre spalte og side 52 første spalte.

som taler mot mistenkte og de som taler til fordel for ham. Dette trekker i retning av at politiet har like stor forutsetning for å lede avhør av barn som en dommer.

På den andre siden er politiet deltakende i etterforskningsprosessen, og er organisert som en del av aktoratet ved en eventuell straffesak. Det kan spørres hvorvidt en politijurist ved avhør av barn har den nødvendige avstand fra saken. Politiet har naturlig et nærmere forhold til saken enn dommeren. Dommeren har ikke hatt befatning med saken i forkant og har større forutsetning for å se på gjennomføringen av avhøret objektivt. Når dommeren er en upartisk tredjepart som har i oppgave å klarlegge de fakta som trengs for å kunne dømme i saken, har forslag om politistyrte avhør vært hevdet å bevege seg vekk fra ivaretagelsen av barnet som fornærmet i sedelighet- og voldssaker.⁹³ Et dommerlede avhør kan på dette punkt bedre ivareta barnets beste.

Kvaliteten på avhøret og dermed ivaretagelsen av barnets rettssikkerhet i straffeprosessen er hevdet å kunne sikres ved gode videoopptak. Det kan her undres på om dette kan være tilstrekkelig til å sikre avhøret den nødvendige legitimitet som bevis i retten. En nærmere drøftelse av avhørets bevisverdi vil foretas under punkt 6.3, men det kan her være grunn til å påpeke at bevisverdien og ivaretagelsen av barnets beste henger sammen. Et avhør som kan angripes i retten vil kunne svekke rettssikkerheten til barnet. Dette ved at avhøret ikke kan brukes som bevis, for eksempel på grunn av uenigheter som har oppstått underveis i avhøret. Dette problemet er foreslått løst ved at overordnet påtalemyndighet eller domstolen må ta stilling til eventuelle tvister som oppstår underveis i avhøret. Men barnet vil måtte møte til nytt avhør dersom en ikke klarer å løse tvisten samme dag.⁹⁴ Politiledet avhør kan på dette punkt ikke anses å ivareta barnets beste og dens rettssikkerhet på en tilstrekkelig måte.

Dersom oppgaven med å lede avhøret blir tillagt politiet foreligger det fremdeles et behov for politiet til å samle inn informasjon før avhøret. På denne måten blir det sikret at politiet har kunnskap om situasjonen til barnet og andre fakta ved gjennomføringen av avhøret.

Innhenting av slik informasjon tar tid.⁹⁵ Forslaget om politistyrte avhør vil kunne føre til at tiden fra anmeldelse til avhør blir kortere. Gjennomført avhør kort tid etter anmeldelse anes i

---

⁹³ Anne Robbestad, Bistandsadvokaten s.149 i petitavsnittet. Tor Lagbach mener at det er svært viktig at forsvareren tilkalles ved dommeravhør, og at unntaket i dommeravhørforskriften § 9 ikke er ”praktisk aktuell”. Anne Robbestad kritiserer dette standpunkt. Hun mener at Norge ikke kan se bort ifra sine vedtatte lover og forskrifter på grunn av internasjonal praksis. Videre angir hun ”forholdet til EMK er ikke så enkelt at norske dommere kan ignorere norske lovbestemmelser som er gitt av hensyn til barna”.

⁹⁴ Sæverudrapporten 2012 side 43 og 44.

⁹⁵ Se politidirektoratets høringsuttalelse i tilknytning til avhør av særlige sårbare personer side 3, Regjeringen sin nettside, av 10 april 2013.

noen tilfeller ikke hensiktsmessig sett på hva som er til barnets beste.⁹⁶ Departementet har foreslått at tidsfristen for gjennomføring av avhøret skal differensieres ut ifra alvoret i forbrytelsen, og at barnets beste på denne måten blir ivaretatt. Denne løsning må anses hensiktsmessig både fordi den ivaretar politiets behov for å samle inn informasjon, samtidig som barnet i de mest alvorlige sakene blir avhørt tidlig.

Erfaringer fra politiet viser at tjenestemenn som ankommer stedet for en straffbar handling mot barn kvier seg for å snakke med barnet. Dette er begrunnet i frykten for at samtalen skal skli over i et avhør, ettersom primærkompetansen for avhør av barn tilligger domstolen. Det er ikke noe til hinder for at politiet foretar slike samtaler, og en slik samtale kan føre til at en fortere skaffer seg kjennskap til barnet og forholdene rundt forbrytelsen. Ved å foreta en samtale på stedet vil også barnet kunne føle seg bedre ivaretatt.⁹⁷ Overføring av kompetansen fra domstolene til politiet kan føre til at politiet kan ivareta barnets beste og dens rettssikkerhet i større grad.

Politiet samarbeider ofte med barnevernet i saker som omhandler sedelighets- og voldsforbrytelser mot barn. Dersom oppgaven med å lede avhøret overføres til politiet vil dette kunne føre til at barnevern og politiet kan jobbe tettere sammen uten at domstolen er involvert i prosessen. Samarbeid mellom politiet og barnevernet er utrolig viktig for å ivareta barnets beste, men rettssikkerheten til barnet vil kunne bli bedre ivaretatt dersom en dommer deltar i avhøret.

Formålet med endringene er å sikre en best mulig ramme rundt avhør av sårbare personer i straffesaker, samtidig som hensynet til siktedes rettssikkerhet og en effektiv straffeprosess ivaretas. Endringene er fra Justis- og beredskapsdepartementet begrunnet i å styrke barnets rettssikkerhet og beskyttelse mot nye overgrep.⁹⁸

Samfunnet har gått i den retning av å fokusere på barns rettssikkerhet. Det forslaget departementet fremmer viser at Norge er et land som ønsker å ivareta barnets beste og fokusere på å gi de svake i samfunnet bedre rettssikkerhet i straffeprosessen. Samtidig tas det hensyn til siktedes rettigheter, og det skapes en fin balanse mellom det spenningsforhold som

---

⁹⁶ Se Prop. 112 L side 68 til 71.

⁹⁷ Nordland statsadvokatembete i sin høringsuttalelse i tilknytning til sæverudrapporten, regjeringen sin nettside, av 16 april 2013.

⁹⁸ Se Prop. 112 L (2014-2015) på side 49 første spalte.

samfunnsutviklingen og internasjonal rett har ført til. Overgangen til et politistyrt avhør sett på hensynet til barnet er fornuftig, hensiktsmessig og godt begrunnet.

6.3 Bevisverdi

Avhør av barn er både et etterforskningskritt og bevisopptak til bruk i retten. Som nevnt ovenfor er utgangspunktet bevisumiddelbarhet for retten og dommeravhør er unntak fra dette. Påtalemyndigheten har bevisbyrden, og for domfellelse må skyld være bevist utover enhver rimelig tvil. I saker om sedelighet mot barn er avhøret ofte det hovedsakelige bevis. Det er derfor viktig at beviset blir opptatt på en slik måte utenfor retten at det har den nødvendige bevisverdi når avhøret brukes i en straffesak.

Det er mange faktorer som har innvirkning på avhørets bevisverdi. Det sentrale her er om overføring av kompetansen med å lede avhøret av barn fra dommeren til en politijurist fører til at avhørets verdi som bevis svekkes.

6.3.1 Høyesterett

Høyesterett har i flere dommer angitt at avhørets bevisverdi må balanseres mot siktedes rett til kontradiksjon, og hensynet til barnets beste se bla Rt 1990 s. 319 og Rt 2011 s. 93.

6.3.2 Vurdering av gjeldende rett mot forslag til endring

Det nye lovforslaget bryter med den ordning med dommeravhør, som Norge har benyttet siden 1926. Dommeren har i kraft av sitt embete en upartisk tilnærming til saken. Dommeren har den erfaring og kunnskap som skal til for å vite hvordan et avhør skal foregå for at det skal ha størst mulig bevisverdi i en rettssak. Dommerens tilstedeværelse gir avhøret den nødvendige legitimitet, og ivaretar dens høye bevisverdi.

De svakheter som oppstår ved beviset dersom en fjerner dommeren som avhørsleder, har blitt foreslått reparert ved at det foretas gode videoopptak av avhøret, og at det skrives ut slik at retten kan lese det.⁹⁹ Dette kan tale for at politiledet avhør også ivaretar avhørets bevisverdi.

---

⁹⁹ Sæverudrapporten side 30.

Gode videoopptak og utskrift av avhøret sier imidlertid ikke noe om bevisverdien av avhøret. Bevisverdien av avhøret er avhengig av innholdet i de opplysninger som fremkommer under avhøret. Dersom et avhør foretas raskt etter forbrytelsen, og faren for påvirkning fra mistenkte minskes fører dette til at innholdet kan få en høyere bevisverdi. Det at avhøret tas opp på video øker ikke avhørets bevisverdi, men fører til større notoritet rundt avhøret. Dette taler for at dommerledet avhør er nødvendig for å sikre avhøret den nødvendige bevisverdi.

Et annet problem med politiledet avhør av barn er at dersom det oppstår konflikt mellom de ulike aktører i bisitterrommet er det ingen nøytral part som kan ta stilling til konflikten. Fra arbeidsgruppens side har det vært foreslått at slike spørsmål skal forelegges for høyere påtalemyndighet, eventuelt at domstolen tar stilling til tvisten.¹⁰⁰ Dette vil føre til lengre pauser i avhøret, om nødvendig må avhøret foretas en annen dag. Slik som foreslått i høringsuttalelse kan det her kreves at avhørsprotokollen leses opp etter møtet, og at eventuelle innsigelser angis da.¹⁰¹ Det kan skape utfordrende situasjoner dersom en av partenes tvil om dommeravhøret dras med inn i hovedforhandlingen, slik at avhøret som bevis blir angrepet.¹⁰² Det er tale om et bevisopptak til bruk i retten og bør overværes av en dommer.

Det har vært hevdet fra flere hold at overføring av kompetansen med å lede avhøret fra dommeren til politiet skaper en svakere bevisverdi,¹⁰³ men departementet mener at overføringen av kompetansen til politiet ikke er avgjørende for avhøret som bevis i retten. Det legges vekt på at bevisverdien ”i større grad er avhengig av hvor fort avhøret gjennomføres, kompetansen til avhøreren og den tekniske kvaliteten på lyden og bildet enn hvorvidt en dommer har fulgt avhøret underveis”.¹⁰⁴ Dette er et bra argument, men det er viktig å være klar over at det oppstår svakheter ved avhøret dersom en legger oppgaven med å lede avhøret til politiet. Når vi har en ordning som beveger seg bort ifra utgangspunktet om bevisumiddelbarhet, bør en presumere å lage regler som ligger nært de rettssikkerhetsgarantier som rettssystemet vårt bygger på. En dommer bør være tilstede ved utførelsen av utenrettslig avhør av barn.

---

¹⁰⁰ Se Sæverudrapporten side 43 til 44.

¹⁰¹ Høringsuttalelse fra Østfold politidistrikt, regjeringens nettside, av 16 april 2013.

¹⁰² Op cit. Se bla høringsuttalelse fra Østfold politidistrikt som spesifikt mener dette er et stort problem.

¹⁰³ Se Øyen, Flytting av ansvaret for avhøret mv. av barn fra domstolene til politiet, lov og rett nr 2 (VOL 53) 2014 på side 61 til 62 og Advokatforeningens høringsuttalelse i tilknytning til rapport om avhør av særlige sårbare personer, datert 22 april 2013.

¹⁰⁴ Se Prop. 112 L side 49 andre spalte.

Dersom politiet gis ansvar for gjennomføringen av avhørene, vil det være naturlig at domstolene på ett tidspunkt i saken skal kunne stille spørsmål til barnet. Domstolene har ansvar for den fulle opplysning av saken etter straffeprosessloven § 294. Bevisverdien av et slikt avhør vil kunne stå svakere dersom politiet alene skal sørge for gjennomføringen. En ordning slik som foreslått vil ikke bare kunne svekke bevisverdien av avhøret, men også gå ut over barnets beste, og dens rettssikkerhet.

Etter dagens praksis tar forsvareren ofte kontakt med siktede rett før avhøret, dette er begrunnet i hensynet til å sikre en upåvirket forklaring fra barnet. Denne praksisen skaper høyere verdi for avhøret som bevis i retten, men baksiden er at siktedes rett til kontradiksjon blir skadelidende. Det er foreslått en løsning med utsatt varsling av siktede. Dette kan føre til at politiet får bedre tid til etterforskning uten fare for bevisforspillelse. Denne løsningen kan styrke avhørets bevisverdi uten at det fører til svekkelse av siktedes rettigheter, ettersom siktedes rettigheter vil bli ivaretatt etter det tilrettelagte avhøret er gjennomført. Politiledet avhør er et resultat som både ivaretar siktedes rett til kontradiksjon og til en viss grad sikrer avhøret den nødvendige bevisverdi.

I saker som omhandler sedelighet- eller voldsforbrytelser mot barn er det viktig at politiet samler inn informasjon om hendelsen så tidlig som mulig. Slike samtaler kan lettere finne sted dersom ansvar for avhøret overføres til politiet, og således kan kompetanseoverføringen styrke grunnlaget for avhøret og dens bevisverdi.

Overføring av kompetansen vil også gi økt fleksibilitet innad i politiet slik at avhørene kan tas raskere, noe som kan føre til at kvaliteten på avhøret øker.

Kvaliteten på avhøret vil også ha en sammenheng med kompetansen til både den politijurist som skal lede avhøret, og ikke minst kompetansen til den som skal foreta avhøret. Det er god opplæring og rutiner for den som foretar avhøret i dag, og det er viktig at en tilfører avhører mer kunnskap slik at bevisverdien av avhøret på denne måten styrkes. Bevisverdien av avhøret er ikke bare avhengig av om en dommer er tilstede ved avhøret, og politiledet avhør av barn har gode grunner for seg.

Dommeren har i dag en tilbaketrasket og passiv rolle når det gjelder gjennomføringen av dommeravhøret.¹⁰⁵ Det er i utgangspunktet bare dommerens tilstedeværelse som skaper

---

¹⁰⁵ Barnehusevaluering 2012 side 6 og Rapport 2004 om evaluering av dommeravhør og observasjon på side 29.

legitimitet over beviset. Enkelte dommere føler sin rolle svekket etter innføringen av Statens Barnehus, mens andre opplever autoriteten som avhørets leder godt ivaretatt.¹⁰⁶ Det argumenteres fra flertallet av dommere, forsvarere og bistandsadvokater at dommeren fremdeles skal være den som leder avhøret av barn.¹⁰⁷ Imidlertid er det fra dommerens hold også enighet om at dommerens tilstedeværelse er mer formell enn reell, og at dommeren i praksis har liten mulighet til å styre avhøret.¹⁰⁸

Riksadvokaten i sin høringsuttalelse i tilknytning til Sæverudrapporten gir en utførlig begrunnelse for hvorfor ordningen med dommerledet avhør av barn bør endres. En slik løsning som er foreslått bryter med det system Norge har hatt i lang tid, men utvikling av samfunnet og endret syn på hva barnets beste innebærer kan hevdes å ha nødvendiggjort en slik endring.

I høringsuttalelsen¹⁰⁹ angis at ”Inntrykket er at dommeren så godt som aldri griper korrigerende inn i fremgangsmåten eller spørsmålsstillingen. (...) En naturlig forklaring er at det ikke er nødvendig med noen inngripen på grunn av politiets profesjonalitet i disse vanskelige sakene.

(...) Sammen med god notoritet rundt forberedelsen, gjennomføringen og oppfølgingen er det ikke grunn til å frykte [at avhøret] vil inngi mindre tillit enn om det ledes av en dommer. Av samme grunner vil retten i de saker hvor det blir hovedforhandling få meget godt grunnlag for å vurdere de nærmere omstendigheter rundt avhøret og validiteten av innholdet.”

Internasjonal rett og da særlig EMK artikkel 6 og EMDs praksis i tilknytning til denne artikkelen, kommer ikke i konflikt med en eventuell overføring av kompetansen til å lede avhøret fra en dommer til en politijurist.¹¹⁰

Dersom en ser forslaget fra Sæverudutvalget mot forslaget fra Justis- og beredskapsdepartementet, fokuserer departementet mer på hensynet til barnets beste og har foreslått en løsning som er i tråd med det som var hovedmålsettingen ved opprettelsen av ordningen. Ordningen blir lagt om på grunn av endrede samfunnsmessige forhold, men

---

¹⁰⁶ Barnehusevalueringen 2012 på side 13.

¹⁰⁷ Barnehusevalueringen 2012 på side 13.

¹⁰⁸ Se Prop. L 112 side 42 andre spalte og side 43 første spalte.

¹⁰⁹ Riksadvokatens høringsuttalelse datert 21.05.2013, svar på høring om særlige sårbare personer i straffesaker, Regjeringens nettside, av 21 mai 2013.

¹¹⁰ Se Jon Petter Rui vedlegg til sæverudrapporten; betenkninger om EMKs rettslige rammer, særlig på side 138.

fokuset er fortsatt å ivareta barnet og dens rettssikkerhet i en avhørssituasjonen samtidig som en sikrer at avhøret har den nødvendige bevisverdien.

7 Dommerstyrt eller politistyrt avhør av barn- avslutning

Fra år 1926 og frem mot 1950 tallet ble barnets beste ansett som et grunnleggende hensyn ved avhør av barn utenfor rettsmøte og ble vektlagt på bekostning av siktedes rett til kontradiksjon. Dommeravhør skulle beskytte barnet mot å vitne i retten, samtidig som avhør foretatt utenfor rettsmøte var mer egnet til å få frem barnets historie.

Etter at Norge på 1950 tallet forpliktet til å følge Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen ble fokuset flyttet fra barnets beste til ivaretagelsen av siktedes rettigheter.

Høyesterett viste i Rt. 1990 s. 319 at hensynet til barnets beste burde tillegges større vekt, men at en langt på vei måtte harmonisere barnets beste med siktedes krav på en rettferdig rettergang. Endrede samfunnsmessige forhold og et større antall dommeravhør har ført til at dagens ordning med dommeravhør ikke er tilfredsstillende sett på at siktedes rett til kontradiksjon går på bekostning av barnets beste. Slik var situasjonen i Rt. 2011 s. 93 der førstvoterende la større vekt på siktedes rettigheter enn hensynet til barnets beste.

Forslaget fra Sæverudutvalget mistet fokus på at utenrettslig avhør av barn i sedelighets- og voldssaker skulle beskytte barnet, og var fokusert på om politistyrt avhør av barn ville ivareta siktedes rett til kontradiksjon.

Justis- og beredskapsdepartementets forslag ivaretar den målsetning som var meningen da særordningen ved dommeravhør av barn ble opprettet. Politistyrt avhør med varsling av siktede i etterkant av avhøret legger størst vekt på å ivareta barnets beste, samtidig som loven strekker seg langt for å ivareta siktedes rett til kontradiksjon. Svakheten er at departementet mener at bevisverdien av avhøret er ivaretatt ved at avhøret tas opp på video og ved utskrift av avhøret. Innholdet i avhøret er imidlertid ivaretatt ved at det er god opplæring av dem som foretar avhøret, og ved tilstedeværelse av høyt kvalifiserte personer i bisitterrommet som kan kontrollere det som skjer i avhøret.

Politistyrt avhør av barn vil på grunn av endrede samfunnsmessige forhold være bedre egnet til å ivareta en balanse mellom siktedes rett til kontradiksjon, barnets beste og bevisverdien av avhøret enn ordningen med et dommerledet avhør.

Litteraturliste:

Lover:

Grunnloven av 17 mai 1814.

1902 Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven) av 22. mai 1902 nr 10. 1981

Lov om Rettergangsmaaden i Straffesaker av 1887 (opphevet).

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) av 22. mai 1981 nr 25.

Lov om styrking av menneskerettighetens stilling i Norsk rett (menneskerettsloven) av 21 mai 1999 nr 30.

Forskrifter:

Forskrift 2. oktober 1998 nr 925 om dommeravhør og observasjon.

Forskrift 28. Juni 1985 nr 1679 om ordningen av påtalemyndigheten.

Internasjonale konvensjoner:

Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, Roma 1950.

FNs konvensjon om barnets rettigheter av 1989 (Barnekonvensjonen)

Europarådets konvensjon for å beskytte barn mot seksuelt misbruk av 2007
(Lanzerotekonvensjonen)

Forarbeider:

NUT 1963: 3 Innstilling om rettergangsmåter i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen
(Komiteen til revisjon av straffeprosessloven)

Ot prp nr 35 (1978-1979) Om lov om rettergangsmåter i straffesaker (straffesaksloven)

NOU 1992: 16 sterkere vern og økt støtte for kriminalitetsofre.

Innst.O.Nr.39 (1993-1994) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i straffeprosessloven m.v. (styrking av kriminalitetsofres stilling)

Ot prp nr 33 (1993-1994) om lov om endringer i straffeprosessloven mv (styrking av kriminalitetsofres stilling)

Ot prp nr 11 (2007 -2008) Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte)

NOU 2006: 10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter

NOU 2009: 15 Skjult informasjon- åpen kontroll

Prop. 112 L (2014-2015) endring i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner)

Høyesterettspraksis:

Rt. 1990 s.319

Rt. 1991 s.333

Rt. 1994 s.748

Rt. 1999 s. 586

Rt. 2000 s. 996

Rt. 2002 s. 557

Rt. 2003 s. 1146

Rt. 2004 s. 1789

Rt. 2010 s. 600

Rt. 2011 s. 93

EMDs praksis:

Lindquist mot Sverige. Søkenummer 26305/95, dom av 22 oktober 1997

P.S mot Tyskland. Søkenummer 33900/96, dom av 20 desember 2001

A.S mot Finland. Søkenummer 40156/07, dom av 28. september 2010

S.N mot Sverige. Søkenummer 34209/96, dom av 2 juli 2002

B mot Finland Søkenummer 17122/02, dom av 24 april 2007

W mot Finland Søkenummer 14151/02 dom av 24 april 2007

D.T mot Nederland søkenummer 25307/10 dom av 22 april 2013

Rosin mot Estonia. Søkenummer 26540/08, dom av 19 desember 2013

Bøker;

Strandbakken, Asbjørn: Uskyldspresumsjonen "In dubio pro reo", Fagbokforlaget, Bergen, 2003.

Andenæs, Johs, v/Myhrer: Norsk straffeprosess. 4. utgave ved Tor-Geir Myhrer. Oslo 2009.

Rønneberg, Anne Lise/ Poulsson, Anne: Barn som vitner- særlig om dommeravhør og observasjon, Universitetsforlaget, Oslo 2000.

Robbestad, Anne: Bistandsadvokaten, 3 utgave, Universitetsforlaget, 2014.

Bjerke, Hans Kristian/Keiserud, Erik/ Sæther, Knut Erik: Kommentartutgave Straffeprosessloven, Universitetsforlaget, 4 utgave, Oslo 2012.

Festskrift til Carl August Fleicher, dog Fred er ej det Bedste..., Universitetsforlaget, Oslo, 2006.

Matningsdal, Magnus: Siktedes rett til å eksaminere vitner- Opplesning av politiforklaringer, anonyme vitner og dommeravhør av barn, Fagbokforlaget, Bergen, 2007.

Trechel, Stefan: Human Rights in criminal proceedings, Academy of European Law, European University Institute, Oxford University Press, 2005.

Jebens, Sverre Erik: Menneskerettigheter i straffeprosessen, Cappelen Akademiske forlag, Oslo, 2004.

Artikler:

Frøberg, Thomas: EMDs praksis som norsk rettskildefaktor, Jussens Venner nr 4 2007 side 176 til 194.

Strandbakken, Asbjørn: Frifunnet for straff, idømt erstatningsansvar- Om beviskravet i straffesaker og sivile saker, Lov og rett 1998 s.540 til 552.

Davik, Tone og Langballe, Åse: Du får bare gjøre så godt du kan- utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder, Lov og rett nr 1 2013, side 4 til 20.

Melinder, Annika: Gjentatte avhør: Flere forhold har betydning for påliteligheten i barns utsagn, Tidsskrift for Norsk Psykologforening 2011, side 1091 til 1095.

Øyen, Ørnulf: Flytting av ansvaret for avhøret mv. av barn fra domstolene til politiet, Lov og rett nr 2 2014, side 61 til 62.

Petter Rui, Jon; Opplesning av politiforklaringer, Tidsskrift for strafferett 2012, side 109 til 133.

Petter Rui, Jon; Gjennomføring av barneavhør, Tidsskrift for strafferett nr 3 2011, side 327 til 336.

EGGE, Marit og STRYPE, Jon; Politirollen gjennom 100 år- tradisjon og endring. Dommeravhør av barn i Norge- Intensjon og fakta av Trond Myklebust, side 142 til 172.

Kommentarer til FNs barnekonvensjon art 19; CRC – General comments nr 13 the right of the child to freedom from all forms of violence

<http://www.refworld.org/docid/4e6da4922.html>

Edvardsen, Oddbjørg og Mevik, Kate: Vold mot barn i hjemmet: Hvordan ivareta barns rettigheter?, Fra barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (FAB 2014-4), side 317 til 333.

Rundskriv;

Riksadvokatens rundskriv om praktisering av regelverket rundt avhør av barn, utsendt 27.06.2014. RA-2014-695

Rapporter;

Dommeravhør og observasjon av barn, rapport fra 2004 av Inger Myhr, Randi Gabrielsen, Annika Melinder, Øyvind Andreassen og Tore Pettersen (tilsendt fra Kari Stokke, lå ikke ute på departementet sin side)

Barnas hus- rapport om etablering av et pilotprosjekt med ny avhørsmodell for barn som har vært utsatt for overgrep m.m 2006, Lars Meling, Thomas Laurentz Borno, Anne Grøstad, Nina M. Håskjold, Annicken Iversen, Jan Lunde, Kristin Storvik og Rahnild Bendiksby.

Avhør av særlige sårbare personer i straffesaker- rapport fra arbeidsgruppen for gjennomgang av regelverk om dommeravhør og observasjon av barn og psykisk utviklingshemmede fra 2012, Ole Bredrup Sæverud, Nils E. Engeset, Aase Sigmond ,Tone Davik, Kristin Konglevoll Fjell, Åse Langballe og Hanne Kristensen Løseth.

Barnehusevalueringen av 2012, Elisiv Bakketeig, Mette Berg, Trond Myklebust og Kari Stefansen, Delrapport I

Barnehusevaluering av 2012, Kari Stefansen, Tonje Gundersen og Elisiv Bakketeig Delrapport II.

Statens Barnehus, årsrapport 2014 datert 11 februar 2014 fra Politidirektoratet.

Kari Trøften Gamst, Seksuelle overgrep mot barn, fokus på dommeravhør prosjektrapport fra Redd Barna, Oslo, 1993.

Tiltaksplan fra Barne- Likestillings- og Inkluderingsdepartementet; En barndom varer livet ut- Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017)

Andre dokumenter:

Høringsuttalelser fra ulike institusjoner i tilknytning til rapport om avhør av sårbare personer i straffesaker 2012 (Sæverudrapporten), fra Regjeringens nettside,

<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/horing--rapport-om-avhor-av-sarlig-sarba/id712122/>, av 16 januar 2013.

Høringsuttalelse fra Advokatforeningen, hentet fra Advokatforeningen sin nettside, <http://www.advokatforeningen.no/aktuelt/horingsuttalelser/2013/april/rapport-om-avhor-av-sarlig-sarbare-personer-i-straffesaker/>, av 22 april 2013.

Høringsuttalelse fra Politidirektoratet, hentet fra Regjeringen sin nettside, <https://www.regjeringen.no/contentassets/b1fb7b9324d14b94a0ae44e20dd6c763/politidirektoratet.pdf>, av 2 juli 2013.

Høringsuttalelse fra Nordland statsadvokatembete, hentet fra Regjeringen sin nettside, https://www.regjeringen.no/contentassets/b1fb7b9324d14b94a0ae44e20dd6c763/nordland_statsadvokatembeter.pdf, av 16 april 2013.

Høringsuttalelse fra Østfold politidistrikt, hentet fra Regjeringen sin nettside, https://www.regjeringen.no/contentassets/b1fb7b9324d14b94a0ae44e20dd6c763/politidirektoratet_vedlegg_div_politidistrikt_kripos_politihoeyskolen.pdf, av 7 mars 2013.

Høringsuttalelse fra Riksadvokatene, hentet fra Regjeringen sin nettside, <https://www.regjeringen.no/contentassets/b1fb7b9324d14b94a0ae44e20dd6c763/riksadvokaten.pdf>, av 21 mai 2013.

Høringsuttalelse fra Norsk Senter For Menneskerettigheter, hentet fra Regjeringen sin nettside, https://www.regjeringen.no/contentassets/b1fb7b9324d14b94a0ae44e20dd6c763/norsk_senter_for_menneskerettigheter.pdf, av 16 april 2013

Dokument 8:54 S (2014-2015) Representantforslag fra Stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold om tiltak for å bekjempe vold mot barn

Innst. 269 S (2013-2014) Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø med flere om å gjøre bruken av barnehus obligatorisk og styrking av barnehusene.

Vedlegg 1: Forslag fra Sæverudutvalget til lov

Arbeidsgruppen ønsker å endre straffelovens § 239, § 234 og § 298 til følgende ordlyd;¹¹¹

Foreslått § 239 første og andre ledd:

”Barn under 15 år (...) som skal avhøres som fornærmet eller vitne i en straffesak kan avgi forklaring utelukkende på etterforskningsstadiet. Avhørssituasjonen må tilpasses den som skal avhøres.

Dersom forklaringen skal avspilles under hovedforhandlingen skal sikede varsles før avhøret, og gis anledning til å stille spørsmål gjennom sin forsvarer. Varsling kan unnlates dersom etterforskningsmessige hensyn tilsier det. Siktede må i så fall ved en senere anledning gis anledning til å få stilt spørsmål til vitnet.”

Foreslått § 234 andre, tredje og fjerde ledd

”Avhør av personer under 15 år (...) i sak om overtredelser av bestemmelser i straffelovens kapittel 19 og 38, § 219 eller §§ 227-229 og handlingen har skjedd på bopel eller antas begått av noen vedkommende har et særlig tillitsforhold til, skal normalt foretas av en særlig utdannet avhører, ledes av en politijurist og tas opp på lyd og bilde.

Samme fremgangsmåte kan brukes også i saker om andre straffbare forhold når hensynet til vitnet tilsier det.

Siktede skal varsles før avhøret, med mindre etterforskningsmessige hensyn eller hensynet til vitnet taler mot det. Dersom det gis varsel om avhøret skal siktedes forsvarer gis anledning til å følge avhøret, og stille spørsmål til vitnet gjennom avhøreren.

Har det vært gjennomført avhør der siktede ikke har vært representert med en forsvarer, skal forsvareren i etterkant ivareta siktedes rett til kontradiksjon. (...)”

Foreslått § 298 første og andre ledd

”I en sak om overtredelse av straffeloven kapittel 19 og 38, § 219 eller §§ 227-229 og handlingen har skjedd på bopel eller antas begått av noen vedkommende har et særlig

---

¹¹¹ Se arbeidsgruppens rapport 2012 s. 94- 95

tillitsforhold til, skal opplesning, lydopptak eller lyd og bildeopptak gitt av et vitne eller en fornærmet som var under 15 år på tidspunktet for første avhør tre i stede for personlig avhør, når ikke retten av særlige grunner finner at vitnet bør gi forklaring under hovedforhandlingen.
(...)

I saker om andre straffbare forhold kan samme fremgangsmåte brukes når hensynet til vitnet tilsier det.”

Vedlegg 2: Lovforslag, Prop. 112 L (2014-2015) endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner)

§ 239 første ledd og andre ledd:

”Tilrettelagt avhør skal benyttes ved avhør av vitner under 16 år i sak om overtredelse av straffeloven kapittel 26, §§ 273, 275, 282 eller 284.

Tilrettelagt avhør kan også benyttes ved avhør av vitner under 16 år i saker om andre straffbare forhold når hensynet til vitnet tilsier det.(...)”

Ny § 239 a første ledd og tredje ledd:

”Tilrettelagt avhør tas av en politietterforsker under ledelse av en påtalejurist med utvidet påtalekompetanse. Avhørsleder fastsetter tidspunkt for avhøret. Avhørsleder skal ha et særlig ansvar for å fremkalle en klar og sannferdig forklaring og våke over at saken blir fullstendig opplyst.”

”Tilrettelagte avhør skal tas opp på video. Dersom det av hensyn til vitnet ikke lar seg gjøre å ta videoopptak av avhøret, skal det tas lydopptak.”

Ny § 239 b første, andre og tredje ledd:

”Første tilrettelagte avhør av et vitne skal som hovedregel tas uten at mistenkte blir varslet. Er mistenkte allerede siktet i saken og det anses ubetenkelig av hensyn til vitnet og etterforskningen, skal han likevel varsles om avhøret. Har politiet skjellig grunn til å mistenke en navngitt person og det anses ubetenkelig av hensyn til vitnet og etterforskningen at vedkommende varsles, skal politiet ta ut siktelse og varsle om avhøret.

I tilfeller der mistenkte ikke skal varsles om avhøret, skal mistenkte heller ikke varsles eller underrettes om oppnevning av midlertidig verge eller på annen måte bli varslet om avhøret. Det samme gjelder andre som har en slik tilknytning til mistenkte at vedkommende er inhabil som verge.

Når tilrettelagt avhør er gjennomført uten varsel, skal påtalemyndigheten så snart som mulig avgjøre om det er grunnlag for å ta ut siktelse.”

Ny § 239 c første ledd:

”Avhørsleder kan beslutte at det skal tas supplerende avhør for å få saken tilstrekkelig opplyst. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på forklaringens betydning for sakens opplysning og belastningen for vitnet ved å bli avhørt igjen. Avhørsleder kan også beslutte at det skal tas supplerende avhør dersom vitnet ber om det.”

Ny § 239 e første ledd:

”Tilrettelagt avhør skal gjennomføres snarest mulig og innen en uke når det skal tas avhør etter § 239 første ledd, (...)”

Ny 239 f:

”I alle saker der det skal tas tilrettelagt avhør etter § 239 første og tredje ledd skal avhørene tas på barnehus.”

Ny § 298 tredje ledd:

”I sak der det er tatt tilrettelagt avhør etter § 239 første ledd og vitnet ved hovedforhandlingen er under 16 år, skal videoopptak av avhøret tre i stedet for personlig forklaring.”